UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato In primam Codicis Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Fide instrumentorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96119

Visual Library

vtrum iſta regula,que habet ꝙ teſtis non poteſt produci niſi lite
conteſtata.ſemper procedat,dixi poſt Bar.in l.ij.in prin.§.quādo
in rem actio.⁊ alios caſus , per quos limitatur dicta regula vltra
innumeratos per gl.⁊ Inn.in c.quoniam.vt li.non cōte. Item in in-
terlocutoria produci poſſunt ante litem conteſt.qꝛ non requiritur
litis conteſtatio,ſecundum Bal.in l.prolatam.j.de ſent.Sed po-
ne qđ duo petunt ſuos teſtes primo examinari , vtrius teſtes de-
beant?Examinādi ſunt illius,pro quo magis preſumit̃,qꝛ preſum-
ptio eſt res fauorabilis.Tex.eſt ⁊ ibi Bal.in c.ſi duo.de pace tenē.

LEX XVI.

1 ☞Poſt publicationem teſtium poſſunt ſuper eodem teſtes in
alia inſtantia produci.⁊ nu.7.
2 Atteſtationes facte coram arbitris,faciunt fidem coram iudice.
6 Si teſtis iterato examinatus dicat,dico prout alias dixi, quid a-
gendum.⁊ nu.12.
10 Qui non oppoſuit contra perſonas teſtium,poterit in alia inſtan
tia opponere.
11 Quando producitur ſcriptura continens atteſtationes, queritur
de duplici fide.
13 Teſtes examinati coram arbitro,⁊ nō publicati,poſſunt per ordi-
narium publicari.

a **Cum apud.** [a] Hec eſt ſing.lex.Si teſtes exami-
b nati coram arbitris [b] viuunt, eſt in
eius electione,contra quem atteſtationes producuntur,
vel eis ſtare,vel petere ꝙ de nouo examinentur. Sed ſi ſunt mor-
tui,atteſtationibus de neceſſitate eſt ſtandum.h.d.¶Not.qꝛ poſt
1 †publicationem teſtium,ſuper eodem poſſunt de nouo produci te
ſtes in alia inſtātia,vt vidiſtis in l.per hanc.de tēp.app. ¶Secū-
2 do no.†qđ depoſitiones teſtiū,coram arbitris faciunt fidē etiā co-
3 ram iudice,vt vidiſtis.§.de arb.l.cū antea.circa fi. ¶No.tertio,†⁊
perpetuo tene mēti,ꝙ eſt in electione eius,cōtra quem atteſtatio-
c nes producunt̃,ſtare eis,vel petere ꝙ de nouo examinētur,[c] qđ eſt
4 notabile.¶Sed quero,†an illud,ꝙ hic dicitur in arbitro,habeat
d locū in teſtibus examinatis ab arbitratore.do.Ja.dicebat ꝙ ſic[d],
ſi arbitrator eos examinauerit in forma iudicij.ar.ff.pro ſocio.l.ſo
e cietatem.§.arbitrorum.¶Quero,quid[e] ſi teſtes fuerūt examina-
5 ti,⁊ publicati coram iudice,vtrum †habeat locum lex?Gl.in l.pro-
perandum.circa fi.§.de iudi.videtur dicere ꝙ ſic.do.Ja.Bu.dice-
bat cōtra,qꝛ poſtquam examinati,⁊ publicati ſunt,coram iudice,
habent perpetuam firmitatem,vt l.ſi.j.de re iud.Idem tenet Inn.
f extra de teſt.c.ſignificauit.⁊ hoc puto verum.[f] ¶Quero, quid ſi te
6 ſtis iterum examinatus † dicit, dico vt dixi in alio meo dicto,corā
arbitris manu talis notarij,vel quid ſi dicat, non recordor, niſi vi-
derem illud quod dixi in alia vice,vtrum debeat ſibi oſtendi? Te-
tigi in l.eos.ff.de falſis.⁊ ibi vide,⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Cum apud. Ad intellectum huius text.vide Innoc.
in c.cum inter.de teſtibus.⁊ quod pulchre ipſe dixit in c.preterea.
in verſic.ſimilis.extra eod.titu. Et adde quod tales teſtes produ-
cti coram talibus arbitris debent compelli ad deponendum, per
Poteſtatem illius terre, in ca.j.in princ.ſi de inueſt.inter do.⁊ vaſ.
lis oriatur. Et quid in iudice delegato, an poſſit coram ſe produ-
ctos cogere,⁊ torquere ſi nolunt? not.quod ſic.in l.ij.de iuriſd.om.
iudic.⁊ Bald.in loco prealleg.
P. PAV. P. ¶Cum apud. De materia huius legis,vide late per
Bertach.in verbo, Atteſtationes. Item an ⁊ quādo teſtes ⁊ acta
coram arbitro vel arbitratore,faciāt fidem coram iudice,vide Fel.
in c.preſentate.extra de teſtib.
b POMA. ¶Coram arbitris. Vide in l.ij.C.de eden.⁊ Bart.etiam
pe.vel ſi.l.dum vult atteſtationes factas coram arbitro,non facere
fidem coram ordinario, ſi pars contra quam producte ſunt, velit
eas iterum produci,⁊ ſic eſt in poteſtate ipſius, quod iterum pro-
ducantur. Et vide late circa iſtam materiam practicam Papieñ.
in forma oppo.contra teſtes poſt publicationem.in gloſſ.in verſic.
ſunt que publicatis iam teſtibus alijs receptis.circa med.in verſi.
patroni.queri ſolet an teſtes producti ⁊ publicati,in vna cauſa fa-
ciant fidem in alia.
c ALEX. ¶Nouo examinentur. Per Spec.de probat.§.j.verſic.
hoc quoque ſcias.
d ALEX. ¶Quod ſic.Et cum hac l.tenent docto.in c.preſentata.
extra de teſtib.ſed Bal.in d.l.que omnia.ad finem.videtur dicere
contrarium.⁊ hic per do.Anto.in c.preterea.de teſt.
e AND. BARB. ¶Quero quid.Et quando acta in vno iudicio
valeant,⁊ poſſunt produci in alio iudicio,vide in v.rubr.in xiiij.q.⁊
in l.ij.§.de eden.c.fin.de proba.l.geſta.j.de re iud.
f ALEX. ¶Puto verum. Vide Innoc.in c.cum in tua,eod.titul.
⁊ Bartol.in authenti.at qui ſemel.§.titu.j.⁊ in l.ij.iudicatum ſolui.
⁊ idem tenet Angel.in d.l.properandum. ¶ADDE quod hic di-
cit Paul.de Caſt.

ALIA LECTVRA.

Cum apud. Dicta teſtium coram arbitris
faciunt fidem coram iudice or-
dinario,ſi teſtes ſunt mortui,vel viuentes.⁊ pars con-
tra quam producuntur, eos examinari prohibeat ſal-
uis ſemper exceptionibus cōtra dicta,⁊ perſonas.h.d.Primo po-
nit queſtionem.Secundo reſponſionem ponit,que habet quatuor
membra.⁊ ſic ſecūda pars diuiditur in quatuor partes. Secunda
pars principalis incipit ibi,ſancimus. Item iſtius ſecunde.ſecūda
ibi,ſinautem nihil.Tertia ibi,ſinautem omnes.Quarta ibi.ſin ve-
7 ro res.¶Not.quod idem † teſtis ſuper eiſdē articulis poteſt pro-
duci in alia inſtantia,non obſtante prima publicatione,quod reci-
pit plures limitationes.¶Primo hoc verum,quando alia inſtan-
tia tendit ad eundem finem cum prima, ſed ſi ad alium finem ten-
deret,tūc poſſunt ijdem teſtes,⁊ alij examinari indiſtincte.non ob-
ſtante prima publicatione. Caſus eſt ſecundum lect.gl.in l.Iulia-
nus.ff.de condi.indebi.in princ.tex.in c.veniens.extra eod.⁊ c.cum
in tua. ¶Secunda limitatio eſt,quia hoc verum in teſtibus rece-
ptis,vt in princip.huius legis. Sed ſi eſſent recepti coram iudice
8 † tunc in alia inſtantia tendente ad eundē finem, non poſſunt pro-
duci ijdem teſtes de nouo,ſed cogeretur quis ſtare illis atteſtatio-
nibus primis,quia ex quo in primo iudicio ſunt publicata,fa-
fidem perpetuam,vt j.de re iud.l.geſta. Ita tenebat Iac.Bu.
tenet Innoc.in c.cum in tua,⁊ in c.ſignificauit.extra eod. S
noſtra videtur dicere cōtrarium quod etiam in examinati
ram iudice habet locum diſtinctio noſtre legis, vt not.in l.p
randum.in fi.§.de iudi. ¶Tertia limitatio eſt,quia hec lex lo-
tur quando quelibet inſtantia tendens ad eundem finem eſt pr-
cipalis cauſa alie appellationis,tūc ſunt opi.Dic vt in l.per ha
j.de temp.app.Secundo not.quod de iure antiquo,poſt publica-
tionem teſtium,ijdem teſtes non poterāt produci, ⁊ hec erat inſta
exceptio,alias depoſuerunt,vt hic, ibi, ⁊ non opponit eis,⁊c. Ad
idem.l.produci.ff.eod.Hodie eſt magis declaratum,⁊ extenſum in
9 auth.at qui ſemel.§.tit.j.¶Tertio no.†quod legibus dicentibus,
de examinatione teſtium,poſt didicita publicata poteſt renūtiari,
vt hic dum dicit,ea ſeruari, que acta ſunt inter partes. Hoc tenet
10 Io.And.in c.fraternitatis.extra eod.¶Quarto no.†ꝙ licet quis
in vna inſtantia non oppoſuerit contra perſonam,vel dicta teſtiū,
tamen ſi ille atteſtationes producat in alia inſtātia, poteſt opponi
cōtra perſonas, ⁊ dicta.vt hic ibi,omni iure,⁊ in fi.l.quod intellige
quantum eſt in eo,quod dicit contra perſonas,niſi ille cōtra quem
11 producantur,eos produxerit,vt l.ſi quis teſtib.§.eod. ¶Vltimo
not.quod quando producitur ſcriptura continens atteſtationes,
debet queri de duplici fide.Primo quero,de fide ſcripture.ſecūdo
poſito quod ſcriptura vera ſit de fide atteſtationum querendum
eſt.vt hic,in ver.ſinautem omnes. ¶Querit gl.vtrum teſtes ve-
rum iurabunt.Et dic ꝙ ſic,vt ff.de damn.infect.l.qui bona.§.ſi
12 ſtipula.¶Sed quero,†vtrū teſtes,qui ſecundo examinantur
ſint dicere illud quod dixerunt coram arbitris. Reſpondeo.
in arbitrio iudicis eſt illud dictum admittere,vel nō admittere
men ſi iudex admiſerit, puto quod valeat,ſicut teſtator teſtam
tum inualidū poteſt confirmare vno verbo,dicendo,confirmo
teſtamentum, vt ff.de iniu.teſta.l.poſthumus.§.ſi paganus.de
a poſ.ſecundū tab.l.qui ex liberis.§.fi. Item puto [a] quod ſi teſtis
xerit,peto mihi copiam fieri eorum, que iam dixi,quia tunc e
melius recordaretur dico quod talis copia debet fieri.arg.l.cum
exhibuiſſent.§.pe.ff.de pub. Conſilium tamen eſt,quod ſemper
ſtes producti dicant, ſi in aliquo variarē ab eo ꝙ dixi, reduco
ad id quod prius dixi,cum tunc melius recordarer.Hoc dixi pl
13 in l.eos.ff.de falſis. ¶Quero,†quid ſi teſtes coram arbitris nō
ſent publicati, ſed examinati tantū, vtrum poſſet peti publicatio
ſeu examinatio coram iudice ordinario?Puto ꝙ ſic,eo modo q
atteſtationes poſſunt produci.Caſus eſt in c.conſtitutus.extra

ADDITIO.

a ¶Item puto.Adde de hoc,⁊ de ſupra ſcriptis Abb.⁊ do.Ant
⁊ ibi Feli.in c.cum in tua.extra de teſtib.

De fide inſtrumentorum. Rubr. XXI.

LEX I.

a **Debitores.** [a] Si alie probationes ſuperſunt non
nocet inſtrumentorum amiſſio,hoc
dicit,⁊c.

ADDITIO.

a Debitores.Et quot ⁊ quibus modis,⁊ qualiter puniatur tabellio
conficiens inſtrumentum falſum,⁊ de multis alijs modis per gloſ.
⁊ ibi dixi poſt Bart.in auth.ſed nouo iure.j.de ſer.fug.

ALIA LECTVRA.

1 ☞Si procurator, vel teſtes ſint condemnati de falſo,non no
domino,nec producenti.

Producen

1 Producens falſum inſtrumentum, vel teſtes, punitur de falſo, ſi eis vtitur.
3 Accuſans an debeat ſe inſcribere.

Debitores. Non ob inſtrumentorum amiſſio, ſi alie ꝓbationes ſuperſunt, hoc dicit. Si inſtrumentum pronuntiatum eſt falſum contra vnum, non nocet alij eo inſtrumento vtenti, ſed de nouo accuſari, ⁊ conuinci debebit, hoc dicit. ¶ † No. quod licet
1 proc. ſit condemnatus de falſo, non nocet domino producente inſtrumentum. Item licet condemnati ſint teſtes, non nocet producenti atteſtationes. Facit ī. de fal. l. j. ⁊ quod ibi no. ff. de adulte. l. denuntiaſſe. in fi. ¶ Contra hoc opp. glo. de l. Papinianus. §. fin. ff. de inoffic. teſta. Breuiter ſententia lata contra vnum, ad quem negotium non principaliter ſpectat, ſed per conſequentiā ei preiudicat, vt l. contraria. ſed ſententia lata contra vnum, nō preiudicat alteri ad quem negotium ſpectat eque principaliter, vel plus, vt hic, ⁊ l.
2 j. ff. de excep. rei iud. ¶ Querit gl. † vtrum iſte, qui produxit inſtrumentum falſum, teneatur de falſo? Certe ſic ex eo quod vtitur, non ex eo ꝙ fecerit, ⁊ ideo ſi ab vſu deſiſteret, non teneretur, vt ī. proxi.
3 ¶ † Querit gl. vtrum ille, qui accuſat, debeat ſe inſcribere ad penā talionis, ⁊ qualiter? glo. dicit quod non neceſſario. Dicam in l. fi. ī. de accuſ. de eo quod dixi. s. quod licet teſtis ſit condemnatus, non preiudicat producenti. dic vt no. per Cy. ī. qui accu. non poſ. l. j.

LEX II.

1 ☞ Sententia lata contra vnum, non nocet alteri, cuius principaliter intereſt.
4 Teſtis, qui dicit falſum, quando poſſit iterum teſtificari.

Si veteris. Hic eſt bonus caſus, licet inſtrumentum ſit pronuntiatum falſum contra vnū, non nocet alteri eo vtenti, ſed debebit accuſari
1 de nouo. h. d. ¶ Not. bene hunc tex. quod ſi † vnus eſt condemna-
a tus de falſo, illa ſententia nō obeſt alteri[a] ſuper eadem falſitate. Et per hoc dicimus, ꝙ licet teſtes fuerint de falſo accuſati, ⁊ condemnati, ꝙ talis ſententia non preiudicat alij eos producenti, niſi iterum ipſi accuſentur, per hanc l. facit ī. ad l. Cor. de fal. l. j. ⁊ quod ibi no. ⁊ l. denuntiaſſe. §. fi. de adul. do. Ric. mal. diſputauit hanc q. quā refert Cy. in l. j. qui accu. nō poſ. ¶ Item ex hac l. ſumitur quidam
2 modus † ſubſcriptionis in accuſatione, quod debeat quis ſubſcribere ſe paratum ſubire eandem penam, licet hic gl. noſtre dicant, ꝙ non ſit neceſſe. De hoc l. ſi cui. poſt prin. ff. de accuſ. ⁊ l. fi. ī. e. ¶ Op.
3 de inoffi. teſt. l. Papinianus. §. fi. Sol. Ibi † ſententia fuit lata contra heredem, cuius principaliter intererat, ideo preiudicat alijs legatarijs, non autē preiudicaret heredi. cuius intereſſet equaliter, vt eod. tit. l. etiam, ⁊ eodem modo non preiudicat hic alteri, cuius
4 principaliter intereſt. ¶ Vltimo querit † gl. an teſtis qui ſemel dixit falſum iterum poſſit teſtificari. gl. diſtinguit aut fuit damnatus aut nō. Idem no. in l. Lucius. ff. de his qui no. infa. ⁊ ibi plene vide.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Non obeſt alteri. Adde quod not. Bald. in l. j. in fi. de aduoc. diuer. iud. ⁊ concordat Innoc. in c. cauſam. qui filij ſint legi. poſt Card. ⁊ Bar. in l. Lucius. ff. de dam. infec. ⁊ l. preuaricationis. de preuarica.

LEX III.

1 ☞ Qui dicit ſe non vſurum inſtrumento quod produxit, quando videatur confiteri inſtrumentum non verum, ⁊ illo inſtrumento vti.
3 Qui dicit ſe vſurum inſtrumento, an poterit de falſo puniri.

a **Si aduerſarius.** [a] Hic eſt bonus caſus. Qui inſtrumento, quod reuocatur vt ſuſpectum, ſe non vſurum profitetur, videtur
1 confiteri illud non eſſe verum. h. d. hec no. l. ¶ † Querit glo. quod ſi inſtrumentum non reuocabatur ſuſpectum, tamē ipſe dixit ſe non vſurum? Gloſſ. videtur dicere quod tunc eſſet aliud. Vide glo. que dicit quod aliud eſt, quia tunc non videtur confiteri inſtrumētum non eſſe verum, ſed illo inſtrumento, in illo iudicio, vti non poterit
2 ſecundum canoniſtas, qui † dicunt poſſe renuntiari productioni inſtrumentorum, vt dixi vobis in auth. iubemus. s. de iud. ⁊ ibi no.
3 Querit † gl. an poſſit accuſari de falſo iſte, qui dicit ſe non vſurum. Reſpōdeo accuſari de falſo, poteſt intelligi duplici de cauſa. Vno
b modo, quia quis fabricauit falſum inſtrumentum[b] ⁊ hoc caſu poſſet accuſari, etiam ſi non vteretur eo. Alio modo, quia eo vtitur, ⁊
4 tunc accuſari non poſſet, vt l. ſi falſos. ī. de fal. Et † propter hoc eſt cautela aduocatorum, quando apertis teſtibus reperitur quod aliquis ex teſtib⁹ a parte ſua productus, dixit falſum, ſtatim proteſtetur ſe non vſurum dicto illius teſtis, vt non teneatur de falſo, tanquam vtens dicto falſi teſtis. hoc eſt verum, niſi ipſe ſciens falſum teſtem produxerit, quia tunc non ſufficit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si aduerſarius. Vide Bartol. in l. j. §. edenda. ff. de eden. ⁊ per Gul. de Suz. in auth. ſi quis in aliquo. de eden. ⁊ Bal. hic ⁊ Bart. in l. pen. ff. de fal. POMA. ¶ Si aduerſarius. Iſtum tex. allegant Bald. ⁊ Sal. Dec. ⁊ Mod. Papi. in poſtquā liti. s. de pact. quod ſicut renuntians liti non poteſt illā iterū inſtaurare, vt ibi dicit text. ita etiā renuntians vni tantū art. litis non poteſt poſtea illū inſtaurare iterū, vt probat hic tex. Iſtam l. diuerſimode allegauit Bal. in illo artic. an renuntians inſtrumento videatur iuri ſuo, ⁊ debito renūtiare, ſed tantum probationi, que ex illo inſurgit, nam Bal. in l. Labeo. §. j. ff. de pa. tenet, quod non, contrariū dixit per iſtammet l. in l. vlti. §. ille autē. ad fi. opp. C. de lati. liber. tol. potius concordare, vt per Deci. in l. poſtquā liti. ff. de pact. Pro concordia potes dicere quod aut inſtrumētum reſtringatur in dubiū, ⁊ tunc renuntians, videtur renuntiare, ⁊ iuri, ⁊ debito ſuo. arg. eius quod habetur in d. l. Labeo. Aut nō reſtringatur in dubiū, ⁊ tunc tantū videtur renuntiare probationi, que ex illo inſurgit, que concordia videtur probari in iſto tex. a contrario ſenſu, ⁊ eſt Deci.

b P. PAV. P. ¶ Inſtrumentum. Quando inſtrumentum reperitur falſum, pars, in cuius vtilitatem cōfectum eſt, an preſumatur participare de falſitate ⁊ dolo, vide Comen. quod non, per iſtum tex. ⁊ precedentem in conſil. clxxv. incip. ad primum. in princ. qui videtur velle contrarium, quod eo ipſo quod quis vtitur inſtrumento falſo, preſumptio eſt contra eum.

LEX IIII.

a **Illate.** [a] Pecunia fiſco ſoluta, probatur per libros fiſcales, hoc intendit, ⁊c.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Illate. Et hanc legem not. alleg. Bald. in l. pretor ait. §. fin. in fi. ff. eod. de eden.

ALIA LECTVRA.

Illate Atteſtationes publice, probant inter priuatos, hoc dicit. Not. bene quod dixi in ſummario. Secundo not. quod dicit inſpectio rationum, ex quo intellige, quod pars poteſt petere a iudice, vt vadat, vel mittat ad archiuum publicum, vt inſpiciat illa acta, ſi inde extrahi non poſſunt, vt ibi dum dicit, inſpectio. ⁊ ī. eo. l. iudices.

LEX V

1 ☞ Amiſſio inſtrumētorum ſi probetur, quam probationem facit.
2 Homines valde experti, magni aduocati, vel notarij experti, deponentes ſuper tenore inſtrumenti plene probant.

Sicut iniquum. Hec eſt bona l. Amiſſio inſtrumentorum non nocet alias probanti legitime. h. d. ¶ Pro declaratione huius l.
1 dic tria verba. † Quandoq; probantur inſtramenta perdita dolo, ⁊ nihil probatur de inſtrumētorum tenore, vel de veritate eorum, que continebantur in inſtrumento, ⁊ tunc talis probatio nihil releuat, niſi probentur inſtrumēta perdita dolo aduerſarij, vt s. tit. ij. l. ſi de poſſeſſione. quod intellige prout dixi in l. ij. §. j. ff. de iur. fiſc. ¶ Quandoq; probatur inſtrumentorū amiſſo, ⁊ tenor inſtrumēti, de veritate autem eius quod ibi continebatur, nihil probatur, tamen talis probatio non facit plenā fidem, ſicut nec exemplū inſtru-
a menti, vt in aut. ſi quis in aliquo. s. de eden. facit tamen ſemiplenā[a]
b probationē vt deueniatur ad delationē iuramenti. Ita tenet[b] hic
2 iſta no. gl. quod intellige verum, † niſi illi, qui de tenore inſtrumenti
c deponerēt[c], eſſent homines valde experti, vt magni aduocati, magni doctores, vel notabiles notarij, vt extra de priuile. c. cum olim. Dixi tibi in d. auth. ſi quis in aliquo. ¶ Quādoq; probatur inſtrumentorum amiſſio ⁊ de tenore eius, ⁊ de veritate eorū, que ibi continentur ⁊ tunc ſufficit, ⁊ facit plenā fidē perinde, ac ſi inſtrumentū produceretur in caſibus, in quibus ſcriptura requiritur, vt l. teſtiū.
d in fi. s. tit. j. ⁊ ī. eo. l. emancipatione. Vide iſtam gl. ⁊ eam tene mēti[d].

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Semiplenam. Limita no. vt per Bal. in l. j. s. eo.
b POMA. ¶ Ita tenet. Vide in l. admonendi. in rep. in ver. iiij. ff. de iureiur. ⁊ Bald. in l. j. s. eo. vbi limitat, niſi amiſiſſes culpa tua, quia concremaſſes, vel iracundia laceraſſes.
c ALEX. ¶ Deponerent. Adde quod not. Bart. in l. j. §. ſufficit. de ij. tabul. ⁊ not. Bald. in c. j. qui teſtes ſint neceſſarij ad probandum. Alleg. text. iuncta glo. in l. quoniam. s. de here. quod ſententia, que eſt lata in ſcriptis, prout ſolet fieri, ſit amiſſa caſu ſententia, tamen probari poteſt eius tenor, ⁊ amiſſio per teſtes, ⁊ ſufficit. Simile dicit in priuilegijs dūmodo teſtes ſint literati, vt ſcholares. de priui. c. cum olim. Adde Bar. hic, ⁊ in l. ij. §. j. ff. de iure fiſci, ⁊ Ang. ſequitur dictū Bar. hic pro valde no. Ang. hic loquitur de iure peritis. Et ad dicta Bal. in d. c. j. adde per eundem in l. geſta. de reg. iu.
d ALEX. ¶ Tene menti. Vide Bal. in l. ſi de poſſeſſione, de prob.

ALIA LECTVRA.

Sicut iniquum. Ei, qui inſtrumenta amiſit, nō ſufficit probare caſum, ⁊ alijs probationibus atteſtantibus non nocet amiſſio. h. d. ¶ Opp. s. tit. ij. l. ſi de poſſeſſione. Sol. Ibi probatur caſus dolo aduerſarij, alias non ſufficit probare caſum, vt hic. ⁊ s. titu. j.

5 l.teſtium.in fi. ¶ † Querit gloſſ.hic quid ſi probo caſum,⁊ tenorem
inſtrumenti,non tamen contractum,an ſufficit? Gloſſ.dicit quod
non, ad plenam probationem, ſed ad ſemiplenam probationem,
4 quod ſic,vt locus ſit delationi iuramenti,quam vide ⁊ no.† Verun-
tamen ſi teſtes,qui de hoc deponerent,eſſent multum idonei,quia
a valentes doctores,vel notarij,tunc facerent [a] plenam fidem vt ex-
tra de priuile.c.cum olim.⁊ dixi ſ.tit.j.l.teſtium. Doct.in authen.ſi
quis in aliquo documento.ſ.de eden.ita dicunt.

ADDITIO.

a ¶ Tunc facerent. Adde de hoc etiam plene per do. Alex.in conſ.
cxcvj.ver.non obſtat quod de priuilegio.in ij.vol.⁊ adde quod di-
cta Bartol.hic ſequitur Lanfranc.de Brixi.in c.quoniam contra
falſam.ver.quero vtrum inſtrumentum.de probat.

LEX VI.

STatum tuum. Perdito inſtrumento nata-
liũ,non mutatur ſtatus.h.d.

LEX VII.

5 ☞ Exiſtens in quaſi poſſeſſione priuilegij, quod debeat priuile-
gium probare.

SI ſolennibus. Qui allegat priuilegiũ, de-
bet illud probare, quod eſt
cauſa priuilegij,hoc dicit. ¶ Opp.quilibet preſumitur bo-
nus,niſi probetur contrarium,vt ff.de leg.ij.l.cum quidam.de ma-
nu.teſt.l.ſeruos.ergo ille non habet neceſſe probare, ſe honeſtiſſi-
mum, cum preſumatur. Gloſſ.dicit quod non erat in quaſi poſſeſ-
1 ſione priuilegij, ergo innuit quod quaſi † poſſeſſio priuilegij quem
a excuſat ab onere probandi. Doctores dicunt contrarium [a], ſicut
enim in ſeruitutibus ille,qui eſt in quaſi poſſeſſione ſeruitutis,non
releuatur ab onere probandi, quia ius commune ei reſiſtit, cum
naturaliter omnes ſint liberi, vt ſ.de ſerui.l.j.⁊ ij.not.in l.ſicuti.§.ſi
queratur.ff.ſi ſer.ven. Ita hic cum ius commune repugnet huic,
qui eſt in quaſi poſſeſſione priuilegij.Ita dicit Cyn.⁊ Pet.pro hoc
videtur caſus in c.cum perſone.extra de priuileg.lib.vj. Debet er-
go probare indiſtincte id, quod eſt cauſa ſui priuilegij, alias dicit
gloſſ.intellige, quod hic negabatur quod fuiſſet miles, vnde hoc
probato preſumitur quod honeſte fuiſſet miles miſſus,vt ff.de te-
ſta.mil.l.non omnes.§.a barbaris.Pet.contra,quod illud ad illud,
quia quantum ad proſequendum priuilegium debet hoc expreſſe
probari,vt ſ.dictum eſt.

ADDITIO.

a Doctores dicunt contrarium. Adde Innoc.in conſi.cxxviij.verſ.
confirmatur,in j.volu.

LEX VIII.

* **SI conſtiterit.** *Licet proprietarius inſtru-
menta perdiderit, non poteſt
* ei aliquod preiudicium generari.h.d.*

LEX IX.

INſtrumentis. Valet diuiſio ſine inſtru-
mento, ⁊ etiam venditio
⁊ ideo eorum amiſſio non nocet, hoc dicit cum ſequen.
¶ Querit gloſſ.quid ſi actum fuerit, vt venditio fieret
in ſcriptis,⁊ fuit amiſſum inſtrumentum? Reſpondeo,quod debet
probari ſecundum formam l.teſtium.ſ.tit.j. ¶ Secundo querit gl.
quid ſi teſtamentum in ſcriptis celebratum ſit perditum? Gl.dicit,
quod tunc non poteſt probari, niſi ſit perditum poſt publicatio-
nem, Ita gloſſ.dicit bene. Nam amiſſo inſtrumento, debet probari
factum,⁊ ſcriptura inde confecta, ⁊ caſus. vt d.l.teſtium.in fi. Sed
in teſtamento in ſcriptis ante publicationem, non poteſt probari
factum,q2 teſtes ignorant quid in eo ſit,ideo amiſſo eo deficit pro-
* batio.Secus eſſet poſt apertionem,⁊ publicationem,eo amiſſo*.

LEX XI.

1 ☞ Amiſſio inſtrumenti per iuramentum probabitur.

a **EMancipatione.** [a] Acta poſſunt pro-
bari per teſtes,ſi ſcri
ptura inde confecta probetur amiſſa,hoc dicit. ¶ Op.
quod acta debent probari per ſcripturam,vt ſ.de arbi.
l.ne in arbitrijs.extra de probat.c.quoniam contra falſam. Solut.
1 † Dicunt quidam,quod acta emancipationis cum ſint iuriſdictio-
nis voluntarie, non requirunt ſcripturam de neceſſitate, per hanc
l.⁊ j.de emancip.l.ij. Alij dicunt,⁊ iſta magis tuta eſt opinio,quod
b hic ab initio ſcriptura [b] interuenerit.vnde debent probari tria,ſci-
licet rem eſſe taliter geſtam,⁊ ſcripturam inde cõfectam,⁊ iſta duo
qualiter probentur ſatis liquet. Item debet probari ſcripturam
2 non reperiri,vt hic, ⁊ l.teſtium.in fi.ſ.titu.j.quod probabitur † per
iuramentum,arg.l.fin.j.eo. Quod eſt generale in omnibus caſibus
in quibus ſcriptura eſt de neceſſitate. Facit quod dixi ſ.eo.l.ſicut.
quod tene menti,⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Emancipatione. An poſſit probari per teſtes, adde
que not.Bart.in l.queſitum.ff.de teſti.⁊ que ibi dixit Bart.⁊ Bal.
in l.ne in arbitris.ſ.de arbi.⁊ Bal.hic,⁊ Bart.in l.j.§.ſufficit.de ſe-
cun.tab.⁊ plene no.Bal.in l.geſt.de re iud.in ver.quero nunquid.⁊
in l.litigatoribus.j.de appel.⁊ Bal.in l.ij.C.de alea. Inn.in c.quo-
niam contra.in fi.de proba.error actoris ſemper probatur per te-
ſtes ſecundum Cy.in l.error.C.de teſt.
b ALEX. ¶ Scriptura. Vtrũ emãcipatio requirat ſcripturam?
Bart.hic tenet quod ſic.⁊ Bal.in l.actus.j.de fal.⁊ hic per gl.

ALIA LECTVRA.

EMancipatione. Si liber actorum eſt
perditus acta poſ-
ſunt probari per teſtes,vel per ſcripturas inde legitime
3 ſumptas. Oppo.quod † acta debeant probari per ſcri-
pturam, vt ſ.dixi de arbitris.l.ne in arbitris.extra de prob.c.quo-
niam contra falſam. Sol. Fateor,niſi ſint amiſſa,vt l.teſtium.in fin.
ſ.tit.j. Alij dicunt quod in his, que ſunt iuriſdictionis voluntarie
non requiritur ſcriptura,vt hic. Sed prius dictum,plus placet,⁊
probatur per tex.hic in fi.dum dicit,actorũ interitu. Quero,quid
velit dicere tex.vel ex fide inſtrumentorum,⁊c. Gloſ.exponit,quod
inde ſit ſumpta quedam priuata ſcriptura per aduerſarium, nam
priuata ſcriptura ipſius producentis non ſufficeret,vt ſ.tit.ij.l.in-
ſtrumenta. Vel dic, quod loquatur in inſtrumentis legitime in-
ſcriptis ſecũdum formam aut.ad hec.j.eo.vel in quadam alia ſcri-
ptura enuntiatiua,inter partes,in qua fiebat mentio de hac eman-
cipatione. Facit infra de contrahen.⁊ commit.ſtipula.l.optima.

LEX XIII.

APud eos. Proteſtatio amiſſionis inſtru-
torum nihil releuat,nec proba
miſſionem.h.d. Facit ad hoc ſ.de tranſact.l.ſi maior.⁊ q
metus cauſa.l.metum. ¶ Quero,hic dicitur,apud eos,
de quibus loquitur? Breuiter poteſt intelligi eos ſcilicet teſtes,
4 ſeu vicinos. ¶ † Quero qualiter probatur amiſſio inſtrumenti.
Reſpondeo,forte poterit probari per inſtrumenta,vt l.fi.j.eod.vel
a alio modo poterit probari per iuramentum [a], vt l.fin.j.eo. Poterit
⁊ alio modo probari,vt dicam in l.ſi creditor.j.de pig.actio.

ADDITIO.

a ¶ Per iuramentum. Adde Bald.in l.finali.ſ.de edend. Alexand.
de Imola.late in l.publica.infra de teſtib.⁊ in l.ſecunda.§.diuus.
ff.de iure fiſci.

LEX XIIII.

1 ☞ Contrarietas inſtrumenti, quando tollat probationem eius
⁊ quibus ſtetur.⁊ num.5.
2 Contrarietas in teſtibus,quando attendatur,⁊ quibus credatur?
⁊ nume.6.

a **SCripture.** [a] Hec eſt bona lex. Iſta lex legitur
duobus modis. Vno modo in ſcri-
pturis diuerſis,ita quod non contrarijs. Alio modo
5 ſcripturis contrarijs, † ideo ad declarationem glo.⁊ ma-
b terie, quandoque reperitur [b] contrarietas, ſeu repugnantia in
c vno ⁊ eodem inſtrumento, ⁊ tunc non valet inſtrumẽtum,niſi poſ-
d ſet contrarietas illa adiuuari per aliquam ſubdiuiſionem [d], vt l.
vbi repugnãtia.de re.iur.⁊ in prima conſt.C.§.quibus. Quandoque
reperitur iſta talis diuerſitas, inter plura inſtrumenta, ⁊ tunc aut
iſta plura inſtrumenta producuntur ab vna eademq; parte, aut
diuerſis.primo caſu neutri ſtatur, ſiue ſint diuerſe, ſiue ſint cõtra-
rie,vt hac l.ſecundũ diuerſas lect. Et ſemper intellige niſi contra-
rietas poſſit aliqua ſubdiuiſione adiuuari,vt ſ.dixi. Si vero pro-
ducuntur a diuerſis partibus, tunc ſtatur ſcripture digniori, vel
2 optimam.j.de contrahen.⁊ commit.ſtip. ¶ Quandoque † reperi-
tur contrarietas ſeu diuerſitas inter teſtes,⁊ tunc ſiue inter teſtes
eiuſdem partis, ſiue inter teſtes diuerſarum partium, ſemper ſta-
tur dignioribus,vt l.ob carmen.in fi.de teſtib. Ratio,quia non eſt
ita in poteſtate producentis teſtes, deliberare quos producat,
quia neſcit quid dicturi ſint, ſicut eſt in poteſtate eorum, de pro-
ducendis inſtrumentis,⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Scripture. Vide in c.imputari.extra eodem.tit.⁊ per
Bald.hic,⁊ in l.in exercendis.j.eod.
P. PAV. P. ¶ Scripture. Vide latiſſime Feli.ampliantem iſtam
regulam in c.imputari.de fide inſtru.
b POMA. ¶ Quandoque reperitur. Vide Alex.conſi.cxlj.vol.ij.⁊
conſi.xxix.ad fi.vol.iij.⁊ lv.in fi.eod.vol.⁊ in conſi.xciij.in fi.eo.vol.⁊
conſi.ſeq.ad fi.⁊ conſi.xcviij.eo.vol. Vide que ſcripſi ad Bart.
omnes populi,in vlt.q.iij.queſtionis principalis.ff.de iuſti.⁊ iu.
Alex.conſi.xiiij.vol.j. Panor.conſi.xcix.in fi.vol.j. Ro.conſi.
dxl.in ij.dubio,Bart.conſi.xlj.vol.j.⁊ que ſcripſi ad Bart.in l.Sti-
chus.§.idem queſijt.ff.de cond.inde.⁊ Alex.conſ.xl.ad fi.vol.j.⁊
eod.vol.⁊ xlvij.eo.vol.j.⁊ lxx.in princ.eo.vol.j.⁊ Are.vij.⁊ Pan.in c.
ex ore.de priuile.⁊ Aret.conſi.lxxvj.vol.ij.⁊ xliiij.eo.vbi dicit quod
reſpondens etiam poſitionib.ita debet intelligi,ne ſit contrarius.⁊
lvj.vol.ij.vbi idẽ dicit in teſte,vt intelligatur, ne ſit ſibi contrarius,
vbi

vbi ponit late ex duab.ſcripturis, cui magis ſit ſtandum, ⁊ aliquid non abs re per Ale.conſi.cvj.vo.ij.⁊ cōſi.cxc.eo.vbi loquitur in priuata ſcriptura.⁊ Fel.in c.inter.in ver.limita.xv.de re iud.vbi loquitur in duabus ſentētijs.⁊ Alexander conſi.xlij.volu.iij.⁊ Ang.in l.Item videndum.ff.de pet.here.⁊ Ale.cōſi.cij.vo.v.vbi loquitur in plurib.confeſſionib.⁊ reſponſionibus, vnius ⁊ eiuſdem factis, etiā ad reſponſionem poſitionum. Et vide omnino eũ etiam cōſ.cxxj.vol.v.vbi loquitur etiam in inſtrumento quod continet clauſulas cōtrarias vt ſaluetur ſub diſtinctione aliqua.⁊ Soc.ccxcv.vbi pōſuit, quid in inſtrumentis diuerſimode cōfectis a duobus notarijs, de eodem cōtractu rogatis.⁊ aliquid cccciij.⁊ ſeq.eadem parte, vbi ponit an quando duo inſtrumēta eiuſdem notarij ſuper eadem re ſunt diuerſa, an vnum debeat per aliud ſuppleri⁊c.⁊ aliquid etiā conſi.cccxc.eadem parte.

c ALEX. ¶ Repugnantia. Quid autē ſi ſint due ſcripture originales ſuper eodem. Dixit Bal.⁊ Imo.in l.cũ proponebatur.de le.ij.ad fi.ꝙ neutri creditur niſi vna poſſit adaptari ad aliā, q: ſupplet alteri, per no.in l.Sempronius.de le.ij.vt hic. Si vero eſt varietas inter teſtes,⁊ inſtrumēta, vide in l.j.§.fi.ff.quẽad.teſt.aper.vide gl.in auth.de teſti.§.ſi vero quidam.

b ALEX. ¶ Subdiuiſionem. Ad hoc vide quod ſingulariter voluit Bal.in l.j.ne quis eum qui in ius voc.de quo Alex.ibi.

ALIA LECTVRA.

3 Scripture. Breuis eſt,⁊ ſeipſam ſummat. Primo quero, de quibus ſcripturis loquitur hic. Gl.dicit, de publicis, ⁊ priuatis, ſz ſi vna eſſet publica, alia priuata, profertur publica. Ja.de are.reprobat gl.in hoc, nā priua.ſcrip.quantum eſt contra producētem, facit plenam fidē, ſicut publica, cũ igitur producant publica,⁊ priuata ſimul, ſibi repugnātia, neutri fides adhibet. Facit j.de libe.cau.l.cũ precũ.⁊ hoc tenēt doc. ¶ Secūdo quero exēpla noſtre legis. Huius gratia, debetis ſcire ꝙ ſcripture quedam ſunt diuerſe, quedā contrarie,⁊ contrariarũ, quedā per indirectũ, quedā directo.⁊ ſic trib.mod.principaliter legit hec l. Primo de diuerſis, q: dicit tex.ſcripture diuerſe. Secūdo de cōtrarijs, q: tex.ſubiūgit,⁊ fidē ſibi inuicē denegātes. Primo ergo videamus exēpla de diuerſis ſcripturis. Dicit gl.pone ꝙ vnũ inſtrumentũ dicebat me fructuariũ, aliud proprietariũ. Videndũ eſt qualiter inſtrumentũ pōt continere me proprietariũ, vel fructuarium, cũ hoc ſit merũ ius,⁊ notarius debeat ſcribere factũ ex quo reſultat ius, vt l.cũ res.§.de prob.l.contrahit.ff.de pig.debet intelligi ꝙ inſtrumentũ continet contractũ, ex quo conſtituit fructuarius vel proprietarius. Et ad hoc ſequit reprehēſio gl.que dicit ꝙ hoc exēplũ non plz. Si diuerſis tpibus obueniat proprietas ⁊ vſufruct⁹, iſta ſunt ſatis cōpatibilia. Sed ꝙ eodem tpe poſſim eſſe fructuari⁹ ⁊ proprietarius, non.⁊ ꝙ eodem tpe aſſumam vſumfructũ,⁊ proprietatē, mihi repugnat, vt ff ſol.ma.l.vſufructu. Quod erit igitur exemplũ in l.noſtra? Pone ꝙ ego profero vnũ inſtrumentũ in quo emi ſolus, aliud, in quo emi cũ vxore mea eadē die,⁊ corā alijs teſtibus,⁊ iſtud exemplũ ſatis placet. Secundũ exemplũ eſt, produco inſtrumēta duo eadē die confecta, in vno continet emptio, in alio donatio. ¶ Op.ad iſtud q: iſte due ſcripture ſibi adinuicē non derogant, ꝙ requirit tex. nihil enim repugnat ꝙ eandē rem habeam ex cauſa donationis,⁊ emptionis, vt l.iij.§.ex plurib.ff.de acq.poſ.⁊ l.ſi qs ante.co.ti.So. Si iſta duo inſtrumēta, vel alterũ ipſorũ cōtineret traditionem, tūc ſibi inuicem repugnāt, q: ſi ſum factus dominus ex vno contractu, ſequens contractus non valuit, q: pprie rei non cōſiſtit emptio vel donatio, vt l.ſue rei.ff.de contrah.emp.de cond.indeb.l.ſeruum.⁊ l.proprias tuas.j.de lega.⁊ ideo cum ex iſtis inſtrumentis inſurgat dubiũ, ex quo quis ſit dominus, ſibi inuicem derogant, ſecus ſi apparet alterum preceſſiſſe, vt dictis legibus,⁊ ita poteſt intelligi hic. Si vero in neutro inſtrumentorũ cōtineat traditio, tunc ſibi inuice nō repugnāt de neceſſitate, ſed veriſimiliter, vt hic dicit gl.non eſt veriſimile, qđ igitur hic dicitur, ſibi inuicem repugnātia, intellige vere vel ſimilitudinarie. Et aduerte ſecundũ predicta iſte due ſcripture ſibi inuicem non derogant, vt

a ipſa ſcriptura[a] dicatur non vera, ſed tenor earũ ſibi derogat inuicem, q: vnũ non poteſt valere altero poſito in aliquo ex exemplis

4 ſ.poſitis. Ex predictis no.qđ illud quod dicitur, quod teſtes diſcordātes debent reduci ad concordiam, intelligitur, ſcilicet ad cōcordiam veriſimilem, vt extra de teſtibus.c.in preſentia.⁊ c.cũ tua.in prima conſti.C.§.quibus. Dixi vobis in l.ij.§.pen.ff.ſi cer.peta. ¶ Secundo modo legitur in ſcripturis contrarijs per indirectũ, vt ſi in vno inſtrumento dicitur, me contraxiſſe hac die Peruſij, in alio, dicitur me eadem die Rome contraxiſſe, iſta ſunt contraria,⁊ incompatibilia per indirectum ⁊ iſtud exemplum eſt ſatis clarum. ¶ Tertio modo poteſt intelligi, quando ſunt plures ſcripture contrarie directo, vt ſi in vna continetur, me proprietarium plene proprietatis,⁊ in alia, me vſufructuarium. Certe iſtud exemplum non procedit, q: tunc non aduerſantur ſibi ſcripture, poteſt enim eſſe quod emi fundum ⁊ vſumfructum, licet poſterior emptio non valuerit, ſed aduerſatur ſibi tenor inſtrumenti quo ad valorem, nō quo ad eſſe.⁊ ideo ponenda ſunt exempla aliter. Nam cōtrarie directe proprie conſiſtunt circa idem,⁊ ideo pone quod de eodē facto producuntur duo inſtrumenta, quorum vnũ dicit aliter quam aliud, tunc iſta ſunt vere contraria,⁊ ſi producũtur ab eadem parte, tunc ſibi inuicem derogant. Sed ſi producerentur a diuerſis, q: quelibet ſcriptura eſſet eiuſdem poteſtatis,⁊ ſtaremus ei, que eſt pro reo contra actorem, vt l.Sempronius Proculo.ff.de leg.ij. Facit quod no.de edi.diui adr.tol.l.ſi in queſtione.de duob.teſtamentis factis eadem die. ¶ Quero vtrum hic poſſit poni exemplũ per l.vbi repugnantia.ff.de reg.iur. Dicit gl.quod nō, q: ibi loquitur in

5 eadem ſcriptura, hic in diuerſis. ¶ Quero quid ſi diuerſe ſcripture producantur a diuerſis partibus? Certe ſtatur digniori, vt j.de contrahen.⁊ commit.ſtip.l.optimam.alias interpretor pro reo.d.l.

6 Sempronius Proculo. ¶ Quero nunquid ſit idem in teſt.diuerſa ſibi inuicem dicentibus? Reſpondeo non, dicit gl. ſed ſtatur dignioribus, vt ff.de teſt.l.ob carmen.§.ſi teſtes. Ratio eſt quia in inſtrumentis poteſt pars ſibi prouidere ne producat inſtrumēta diuerſa que ratio ceſſat in teſtibus, vt dicit gl.⁊ bene. Ex predictis ergo collige aut eſt repugnantia in teſtibus, aut in inſtrumentis,⁊ ſi in inſtrumentis, aut in vno ⁊ eodem, aut inter diuerſa,⁊ ſi inter diuerſa, aut eſt cōtractus directo, aut per obliquum, vt ex predictis pa-

b tet. Vbicunque autem[b] dixi contrarietatem viciare, intellige, niſi poſſent reduci ad concordiam per aliquem modum veriſimilem, vt in prima conſtit.C.§.quib. Facit l.nō ſolum.ff.de vſucapio. extra de teſtib.c.cum in tua.

ADDITIONES.

a ¶ Scriptura. Hanc l.limita non habere locum, quando producerentur a muliere inſtrumenta contraria, in cauſam dotis,⁊ vnum eſſet dotale, aliud non, quia tunc dotale attēderetur, nec fidei eius per aliud non dotale derogaretur ex quo dotale eſt fauorabilius, ar.l.j.⁊ ibi not.ff.ſol.mat.⁊ ita Ang.in d.l.j.

b ¶ Vbicunqz autem. Adde Cy.in l.in exercendis.j.eo. doc.in c.imputari.extra eod.tit.⁊ Alex.de Imo.in conſi.cxxj.in v.vol. Et adde quod non ſolum ſcripture,⁊ inſtrumenta partis debent cōcordari ſed etiam eius confeſſio. Ita Bal.in l.falſam.§.de iu.⁊ fac ignoran.⁊ idem in reſponſione facta poſitionib. l.ſecundum Sali.in l.cum precum, in fi.j.de lib.cau.⁊ idem in reſponſione facta libello, ſecundum Pet.de Anc.in conſi.lviij.⁊ adde quod predicta refert Alex.de Imo.in conſi.cij.in v.vol.

LEX XV.

In exercendis. Querit, glo.per quot teſtes reprobetur inſtrumentum, de quo dic plene vt no.per Inno.extra eo.c.cum Joannes.

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Inſtrumentum fuiſſe ſcriptum manu alicuius, probatur eius dicto, vel per comparationem literarum.

3 Si omnes teſtes inſtrumenti, dicunt non fuiſſe preſentes inſtrumento, reprobant inſtrumentum.

4 Dictum vnius teſtis in inſtrumēto adſcripti, facit vacillare inſtrumentum.⁊ nu.7.

5 Si omnes teſtes inſtrumenti dicant ſe non fuiſſe preſentes inſtrumento, non dicuntur ſingulares.

10 Si teſtes inſtrumenti dicunt ſe non recordari an fuerint preſentes, ſtatur inſtrumento.

11 Si teſtis dicat aliter dictum quam fuerit ſcriptum, cui ſtetur.

12 Si aliter ſit actum quam ſcriptum, inſtrumētum redditur falſum.

13 Subſcribens inſtrumentum, quando poſſit illud reprobare.

14 Quot teſtes requirantur ad reprobandum inſtrumentum.

16 Teſtes deponentes contra inſtrumentum, quomodo debeant concludenter deponere.

a In exercendis. [a]Quero pro declaratione huius legis per quot teſtes reprobetur inſtrumentum. Gl.dicit quod inſtrumentum priuatum reprobatur per duos teſtes, ſed inſtrumentum publicum reprobatur per tres vel quatuor, cũ ipſum inſtrumentum habeat vim duorum teſtium, vt hic, ideo ad eius reprobationem requiruntur plures. Fallit in caſu, vbi inſtrumētum non poteſt reprobari, vt no.gl.in l.ij.j.arbi.tut.⁊ ad Velleia.l.antique. Et dico ꝙ Inn.tractauit melius iſtam materiam quam alius extra eo.c.cum Jo.⁊ tamen ea, que dicit ibi, dicit multum obſcure,⁊ in multis verbis videtur ſibijpſi cōtradicere. Jo.an.ibi tractauit ad literam.⁊ Spec.remittit ad not.per Jac.de Are.qui ſuper hoc facit vnam diſtinctionem, quam Cyn.hic tractat, ſumptā tamen ex dictis Inn.tamen clare non loquitur, nec perfecte omnia examina-

1 uit. Ideo dicamus ſic. Quandoqz reuocatur in dubium vtrũ inſtrumentũ ſit ſcriptum manu eius, de quo dicitur,⁊ tunc ſi tabellio

viſiſt,an ſit manu eius ſtabitur eius dicto , alias per cõparationẽ
literarum approbatur,ꝛ facit plenam fidem,vt l.ſi quis decurio.ĵ.
de fal.ꝛ in auth.eo.§.ſi vero moriãtur.ꝛ §.ſeq.ꝛ no.in auth.at ſi cõ-
tractus.ĵ.eo.Quãdoqꝫ reuocatur in dubium veritas inſtrumenti,
hoc eſt vtrum ſit in eo aliquid ſcriptum,vel non.Et hic eſt aduer-
2 tẽdum.†qꝛ aut contra inſtrumẽtum nihil probatur,ꝛ in dubio ſta-
tur inſtrumẽto,vt l.cum precibus.ſ.de proba.Aut contra inſtru-
3 mentum aliquid probatur,ꝛ hic eſt aduertendum.† Quãdoqꝫ in-
ſtrumento contradicunt omnes teſtes inſtrumenti, dicẽdo nõ fuiſ
ſe preſentes,ꝛ tũc dicti teſtes,ſingulares ſunt in ſuo dicto,ergo nõ
faciunt inſtrumentum reprobatum,vt ſ.de teſti.l.iuriſiurãdi.extra
4 de elec.c.cũ dilectus.In†contrariũ videtur quod dictum vnius te
ſtis adſcripti in inſtrumẽto,faciat vacillare inſtrumentũ ſiue eius
fidem,vt l.j.in fi.ff.quemadmo.teſta.ape.ergo magis ſi omnes con
tradicunt.Preterea teſtes adhibentur inſtrumento,vt per eos im
ponatur fides inſtrumẽto,vt in auth.eo.§.ſed ꝛ ſi inſtrumenta.ꝛ §.
ſi vero.Sed tunc per teſtes ei fides non imponitur:ergo , ꝛc.Pro
hoc videtur caſus extra de proba.c.tertio loco.ꝛ extra de teſta.c.
5 tã literis.in fi.ꝛ iſta eſt veritas.Ad contrarium†reſpondet, quãdo
vnus teſtis dicit ſe non interfuiſſe,non videtur dicere de alijs , qui
ſi preſens fuiſſet.non poſſet eſſe quin vidiſſet.Iſta non eſt bona ra
tio,qꝛ imo potuiſſent alij interfuiſſe,quos iſte nõ vidiſſet,forte ſub
tiliter ꝛ diligenter non aduertebat,ſicut hic in ſcholis multi ſunt,
de quibus non aduertimus,an ſint.Alij reſpondẽt qđ ſi teſtes cõ
cordent in dicto,licet ſint diuerſi in rõne,probant,vt no.in l.ob car
men.in fi.ff.de teſti.Sed hic quilibet concordat qđ inſtrumentum
ſit falſum.licet in ratione ſint ſingulares.Hec reſponſio non videt
bona.Nam gl.in d.l.ob carmen.loquitur quãdo tractatur de pro-
bando aliquid.quod habet longum tractatum , vt in poſſeſſione,
que habet cauſam ſucceſſiuã:ſed hic loquitur de actu momẽtaneo
probando vel improbando.Dico ergo ſic,quod illi teſtes nõ ſunt
ſingulares,imo ſunt conteſtes.Et ad huius declarationẽ premit-
6 to,qđ de neceſſitate omnis teſtis de ratione proxima ꝛ immedia-
ta ſui dicti eſt ſingularis.cũ quilibet reddat cauſam ſui dicti ex eo
qđ percepit ſenſu,vt l.teſtium.ſ.de teſtib.ꝛ quilibet dicit de ſenſu
ſuo.non de alterius ſenſu. Sicut enim affirmatiua probatur per
ſenſum.qui adeſt ad ſenſatũ.ita ꝛ negatiua probatur per ſubtra-
ctionẽ ſeu priuationem ſenſus. Unde ſi quilibet dictorũ teſtiũ di-
cat inſtrumentũ eſſe falſum,qꝛ nunquã interfuit.ꝛ ſic ſubtrahit ſen
ſum ſuũ.illi dicunt conteſtes.ſicut oſtenſum eſt in probatione affir
matiua.Et hoc eſt verũ.ſi volo probare iſtud inſtrumentũ eſſe fal-
ſum,ꝙ eſt vnum totum continens inſtrumentũ celebratũ preſenti
bus iſtis teſtibus,nã illis ſubtractis a preſentia remanet inſtrumẽ
tum falſum.Sed ſi diceretur ſimpliciter contractũ celebratũ,ꝛ nõ
diceretur preſentibus talibus,tunc ſi eſſent mille qui dicerẽt , ego
non interfui,nihil probarent,qꝛ potuerunt alij interfuiſſe.¶ Que
7 ro ſecundo quid ſi vnus ex teſtibus adſcriptis in inſtrumento ad
preſens dicit,ego nõ interfui,ſeu ſe non interfuiſſe? Rñdeo aut eſt
vnus ex teſtibus neceſſarijs in illo inſtrumento,ꝛ tũc facit vacilla
re fidem inſtrumenti,adeo ꝙ ei non creditur,vt l.j.in fi.ff.quemad.
teſta.ape.licet Io.dixerit ibi ꝙ eſt ſpeciale in teſtamento,ſed eadẽ
eſt ratio in omnibus alijs inſtrumentis,ſecundũ Ja.de Are.hic,ꝛ
Inn.in d.c.cum Jo.Si vero illi teſtes eſſent ſuper numero a lege
terminato tunc non faciunt vacillare fidem inſtrumẽti,cum inſtru
mentum habeat vim duorum teſtium,vt hic,ergo per vnũ non re
probatur.Quidã tamen dicunt qđ ſi illi eſſent adſcripti in inſtru-
mento,vnus faceret vacillare fidẽ eius,donec per alios approbet,
vt in aut.eo.§.ſi vero moriantur.Sed certe ibi loquitur quãdo du
bitatur de fide ſcripture,hoc eſt,vtrũ ſit ſcripta per eũ,de quo dici
tur,queſtio noſtra loquitur,qñ eſt certum,per quem eſt ſcripta , ſꝫ
8 dubitatur de veritate facti.¶†Quero.qđ ſi duo de teſtibus ſcri-
ptis in inſtrumento contradicunt,dicentes ſe nunquã interfuiſſe?
Dicunt quidã eodẽ modo.aut in inſtrumẽto remanet legitimus
numerus teſtiuꝫ,ꝛ ſtatur inſtrumẽto.qꝛ illi duo ſunt ſingulares in
dicto ſuo.Aut non remanet ſufficiẽs numerus,ꝛ vacilat fides in-
ſtrumẽti,vt d.l.j.in fi.quemad.teſta.ape.Sed hoc non eſt veruꝫ,qꝛ
illi duo teſtes non ſunt ſingulares,imo conteſtes , ꝛ ideo puto qđ
inſtrumentũ reddatur falſum,niſi per alios teſtes idoneos appro
betur,vt l.optimam,ĵ.de contrah.ꝛ cõmit.ſtip.ꝛ hoc ſtatim ĵ.dicã.
9 Ut tamen iſte dubitationes ceſſent conſulo†qđ fiat articulus iſto
modo,qđ tali loco ꝛ tẽpore,tales teſtes nõ fuerunt preſentes tali
cõtractui,ꝛ ꝙ vnus nõ fuit cũ alio in dicto loco,nec potuiſſet eſſe,
10 quin ſe inuicẽ vidiſſent.¶†Quero,quid ſi teſtes dicunt ſe non re-
cordari vtrum fuerint preſentes,vel non?Dicit Inn.ꝙ inſtrumen
tum remanet validum,qꝛ contra eum nihil probatur , vt l.cũ pre-
cib.ſ.tit.ij.Facit quod no.per gl.in d.l.j.in fi.quemadmo.teſt.aper.
11 ¶†Quero an debeat credi teſti,vel tabellioni,qñ teſtis diceret ali
ter dixiſſe quam ſit ſcriptum,vide c.ad audientiam.extra de preſc.
12 ꝛ in l.ſi quis decurio.ĵ.de fal.¶†Quero quid ſi teſtes dicũt ſe in-
terfuiſſe contractui,tamen dicunt aliter ſcriptũ quam fuerit actũ.
Reſpon.inſtrumentum redderetur falſum,vt ſ.de prob.l.cum pre-
13 cib.¶†Quero quid ſi in inſtrumento eſt ſubſcriptio eius,qui vul
impugnare illud,an poſſet? Reſpon.ſic,tamen oportet eũ probare
ꝙ in ſubſcriptione fuit deceptus, qꝛ fuit ſibi dictum ꝙ inſtrumẽto
continebatur vnum,ꝛ in veritate continebatur aliud,ꝛ ipſe non le
14 git,vt ĵ.ti.j.l.fi.ꝛ de reb.ali.non alie.l.ij.¶†Quero quid ſi in inſtru
mento contradicunt teſtes non adſcripti in eo? Gl.dicit hic ꝙ re
quiritur probatio trium vel quatuor teſtiũ. Et in hoc concordant
quedã,qꝛ inſtrumentũ habet vim duorum teſtiũ,ꝛ eſt authenticus
notarius,ꝛ ſic ad minus tres requirũtur ad impugnandũ.Omnes
doc.reprobãt iſtud,qꝛ ſic dicendo aſſumitur bis idẽ.Idẽ dicit Ja.
de Are.Inn.Jo.And.ꝛ omnes.Sed gl.alia ratione nititur ad du
cendum hoc,qꝛ inſtrumentũ habet vim duorũ teſtiũ,ergo ad eum
reprobandum requiritur maior numerus ꝛ potentior reprobatio,
ſed ſi eſſent duo teſtes,eſſet probatio paris potentie,ergo inſtru
mentũ non reprobatur.Et hoc dicũt quidam,vt Nic.de ma.ꝛ Ja.
But,diſputando ꝙ quando duo teſtes contradicunt inſtrumẽto
eſt in arbitrio iudicis ꝙ preualeat,ꝛ videbit an perſona notarij ſit
ſuſpecta,ꝛ vtrum ſcriptura habeat aliquam ſuſpicionem extrinſe
cus.ꝛ tunc credatur potius teſtib. quam inſtrumento. Sed ſi per
ſona notarij eſſet honeſta,ꝛ teſtes illi eſſent aliqualiter ſuſpecti
plus creditur inſtrumento quã teſti.qꝛ l.optimã.in fi.requirit ꝙ
probatio fiat per teſtes multũ idoneos, ꝛ omni exceptione ma
res.alias in dubio preſumendũ eſt pro inſtrumẽto,vt d.l.cũ pre
15 ſ.ti.ij.ꝛ ideo debent aduocati multũ eſſe cauti, vt faciãt pro
nes de bonitate notarij,ꝛ de legalitate,ꝛ fidelitate teſtiũ.Alij
dicunt ꝙ duo teſtes reprobant inſtrumentũ.nã inſtrumentũ ha
vim duorum teſtium propter authoritatem notarij.ꝛ ideo duo
ſtes vel tres ſunt maioris authoritatis quam authoritas notarij
Sed precedens dictũ puto verius,per preal.l.optimã.de contrah.
16 ꝛ cõmittit.ſtip.¶ Aduertendũ†tamen eſt quãdo teſtes non adſcri
pti in inſtrumento deponunt cõtra inſtrumentũ.debent deponere
ſe fuiſſe preſentes dicto loco ꝛ tempore, quo contractus fuit cele-
bratus,alias nõ congrueret eorũ probatio,qꝛ alio loco ꝛ alio tem-
pore potuerunt fieri diuerſi contractus ꝛ diuerſi tenoris,ſed ſi te-
ſtes non bene recordarentur de tempore.conſilium eſt ꝙ faciat ve
rificari, quomodo ille contractus fuit ſemel celebratus inter par-
tes, ꝛ non plus, ꝛ ſi partes hoc confitentur, dictum teſtis repro-
bantis concludit de neceſſitate,licet de tempore nõ recordetur vt
d.cap.cum Jo.Predicta vera quando volo probare inſtrumẽtum
falſum.Sed quid ſi dico inſtrumentum verum, tamen ficte contra
ctum,qualiter iſta fictio probabitur?dicitur.ĵ.tit.j.l.j.

ADDITIO.

a ¶In exercendis.Adde quando teſtes contradicũt inſtrumẽto
Jo.de Ana.conſi.xcvij.Et quando dicunt quod non fuerunt pre
ſentes vel quod aliud eſt ſcriptum quam dictum,vide Bald.conſ.
xxxvij.iij.lib.ꝛ conſil.clvj. Angel. conſil. clxviij.ꝛ quod teſtium
obtineat inſtrumentum, vide Pau.de Caſt.conſi.cv.

P. PAV. P.¶In exercendis.Circa iſtam materiam an prob
viue vocis ſit dignior,ꝛ efficacior voci mortue,ꝛ ſic inſtrumẽto
de latiſſime Baba.in repe.rubr.de fide inſtru. Vide Feli.in d.ru
in princ. ꝛ ibi etiam quod quedam probantur per teſtes que n
probantur per inſtrumenta. Item limita regulam huius.l.vt p
gl.ꝛ Panor.in c.ad audientiam.extra de preſcr.Item circa mate
riam reprobationis inſtrumenti per teſtes, vide Rom. ſingular
clxxxix.inci.dubitatur per quot teſtes. vbi ponit vnum caſum,
quo reprobatur inſtrumẽtum per duos teſtes.Et vide latiſſime
materia Feli.in c.cum Jo.ver.ij.concluſio.de fide inſtru.Item vi
ſingulare dictum Car.Floren.in d.c.cum Jo.in verſi.ſed extra g
quero vbi dicit, Si in inſtrumento deſcribantur duo pro teſtibus
puta Antonius de barataria ꝛ Petrus de Curte.demum dicit
inſtrumentum falſum,ꝛ producantur duo teſtes,quib.conueniunt
nomina,ꝛ cognomina,de quibus.ſ.dicentes ſe nunquam interfuiſ
ſe tali inſtrumento, quod per hoc non redditur ipſum inſtrumen
tum falſum,poſſunt enim eſſe alij duo qui ita nominentur potius
debet preſumi pluralitas, quam falſitas.Et quod omnino teſtes
debeant concludenter probare falſitatem,ꝛ quod non poſſit aliter
eſſe ad hoc vt reprobetur inſtrumentum , ꝛ ꝙ debeant eſſe omni
exceptione maiores,vide etiam ea,que habes ad Bartol.in l.j.§.ſi
quis neget.ff.quemadmo.teſta.aper.

LEX XVI.

1 ☞Contractus in ſcriptis quid ꝛ quando valeant.
5 Pacta facta ante contractum perfectum, dicuntur fieri in conti
nenti.
7 Dominium an transferatur ex traditione antequam contractus
ſit habitus pro perfecto.

* CONTRACTUS. Hec eſt bõa.l.ꝛ ſingularis ca
ſus.Cõtractus,*qui celebran
tur in ſcriptis debent prius in totum ſcribi, nec habent
vllam firmitatem niſi a partib.fuerint habiti pro perfe
ctis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ctis ⁊ abſolutis. h. d. vſque ad §. illud. ¶ No. primo † quod ille con-
tractus dicitur celebrari in ſcriptis* quando hoc agitur vt nō ali-
ter valeat, niſi ſcriptura fiat,[a] vt hic colligitur ex text.[b] ⁊ glo. ⁊ ha-
buiſtis no. ſ. ti. j. l. teſtium. ⁊ ſ. ſi cert. pet. l. fi. ⁊ aut. ibi poſita. ¶ Not.
b ſecundo † quod ea que celebrantur in ſcriptis, debent primo tota
c ſcribi,[c] ⁊ poſtea legi. Ex hoc ego † dico quod notarius poſtquam
eſt rogatus de appellatione, que debet interponi in ſcriptis, vel de
ſententia que debet proferri in ſcriptis, non poteſt ibi aliquid ad-
dere* vel detrahere, per hanc legem. Unde errant notarij, qui dicūt
ſe rogatos de appellatione in ſcriptis interpoſita, ⁊ poſtea dicunt
parti, dictabis eam ⁊ dabis mihi. nā ante omnia debet eſſe dicta-
b ta, ⁊ poſtea lecta. ¶ Item not. quod antequam [d] partes habeant
contractum pro perfecto, ⁊ abſoluto, ex verbis primo dictis neu-
tri aliquod ius queritur. Et ideo[e] dicemus † vt dicebā iam in qua-
e dam queſtione de facto, quod licet in vno inſtrumento eſſent ap-
4 poſita plura pacta, vnum primo, aliud poſt,[f] ille, in cuius fauorem
f vnum pactum eſt appoſitum, non poteſt hoc allegare, ſcilicet illud
eſſe primo conuentum, cum iſte contractus ſimul ⁊ ſemel aſſumat
vires, cum a partibus fuerit abſolutus, vt hic videtis. ¶ Ultimo
ex hac lege dicunt Ultramon. ⁊ bene, † quod omnia pacta que fiūt
5 antequam contractus ſit habitus pro perfecto ⁊ abſoluto, dicun-
tur fieri incontinenti.[g] quod ſatis placet, nō tamen per hoc repro-
g bo dictum gloſſatorum noſtrorū, qui dicunt, ſi fiant aliquantulum
ante vel aliquantulum poſt, vt probatur. j. de edi. actio. l. iij. ¶ Gl.
ij. querit quid ſi res tradatur antequam inſtrumentum perficiatur,
h vtrum transferatur dominium.[h] Iſta queſtio recidit in eo an ex in-
utili contractu transfertur dominium. De quo dixi vobis in l. non
dubium. ſ. de legib. Tangitur j. ſi quis alteri vel ſibi. l. multum.

ADDITIONES.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Contractus qui celebrantur in ſcriptis.
Quid autem ſi in caſibus in quibus requiritur ſcriptura, fuerit fa-
cta, ſed per errorem fuerit in aliquo erratum, an probabitur error
per teſtes, ⁊ valebit actus. vide Alex. conſi. ccxvij. vol. ij. ⁊ in l. erro-
re. j. de teſtament.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Celebrari in ſcriptis. Circa iſtud vi-
de Aret. late conſi. clx. in ij. dub. ⁊ vide que ſingul. decidit per hanc
l. Paul. de Caſt. in l. qui vis, idem. circa finem. de verb. oblig.

a ALEX. ¶ Scriptura fiat. In dubio non preſumitur in ſcriptis.
Bal. in l. cum res. de prob. ¶ Adde Pau. de Caſt. hic an moderni
contractus qui fiunt de re. immobilibus, dicantur fieri in ſcriptis.

b ALEX. ¶ Tex. Et vide Bart. in l. actorum verba. de re iudic. vbi
dicit quod poteſt emendare. quod eſt multum not. ad declaratio-
nem huius l. ⁊ vide Bartol. in l. in ſacris de proxi. ſac. ſcri. libr. xj. ⁊
Bald. in l. ſtatutis. j. de ſenten. ex breui. reci.

c ALEX. ¶ Primo tota ſcribi. De hoc vide per Bald. in l. gallus.
§. idem credendum. de li. ⁊ poſthu. ⁊ Bald. in l. errore. C. de teſt. ⁊ in
aut. ſed nouo iure. Bar. l. j. ff. ſi cer. pe. ⁊ Ange. ⁊ Imo. in l. quicquid
aſtringende. de verbo. obli.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Aliquid addere. Cōtra hoc vide quod
not. Barto. ⁊ docto. in l. actorum. ff. de re iudic. vbi not. quod etiam
poſt inſtrumentum confectum quando contractus eſt celebratus
in ſcriptis, poſſunt partes immutare.

d POMA. ¶ Quod antequam. Uide Ro. conſ. cccclxj. vbi per iſtum
text. dicit quod reductio volentis vendere ad minus pretium. non
includit perfectam eſſe emptionem.

e POMA. ¶ Et ideo. Uide. Bart. conſi. xlvj. incip. viſo quodam li-
bro. ⁊ not. quod iſtud quod dicitur, quod accuſatus, ⁊c. procedit in
habentib. poteſtatem innouandi ⁊ reuocandi actum. Ita Alexan.
conſi. xc. vo. j. ⁊ Areti. in c. qualiter ⁊ quando. de accuſ. ⁊ vide ipſum
etiam conſil. cxxviij. vbi dicit quod vna pars non poteſt ſola rece-
dere a conuentione iſta, quia conuentus eſt.

f P. PAV. P. ¶ Aliud poſt. Et iſtud idem habet locum in ſententia
⁊ qualibet diſpoſitione, quia tota ſimul ſumitur vno inſtante effe-
ctu ſententie, ⁊ imo licet procederet diſpoſitio vno modo, poſtea
qualificetur ⁊ declaretur alio modo, nunquam dicetur eſſe dictum
niſi cum illa qualitate, vide omnino Areti. in l. ſi ita ſcripſi. de leg. j.
vbi allegat Bald. in l. quid ergo. §. pena grauior. de infam. Et per
hoc reprobat vnam rationem ad deciſionem Bart. in l. iudex po-
ſteaquā. in ver. vltimo quero. vbi vide. de re iu. ⁊ Iaſ. in l. ita ſcriptū.
Item ad id dicta per Bartol. ⁊ alios, quando dicatur contractus
perfectus, vide Alex. conſi. x. circa fi. in j. vol. De materia etiam vi-
de Bart. conſi. xlvj. Adde tamen quod ſi iudex primo condemna-
ret, poſtea abſolueret, quod attendatur vltimum verbum ſenten-
tie, quia iſta ſunt contraria. Uide Rom. conſil. cxiiij. Et circa iſtam
materiam aduerte ad vnum quod dicit ſingulariter Pau. de Caſt.
hic, quod ſi partes concluſerunt aliquem contractum, puta de re
⁊ pretio, hoc acto vt vocaretur notarius, qui conficeret inſtrumen-
tum de ipſo, quod non aliter celebratur niſi notarius fuerit roga-
tus, imo licita eſſet penitentia. Sed contrarium tenet Are. in l. qui
bis idem. de verb. oblig. Uide eundem conſi. cxxviij. ⁊ in d. l. qui bis
idem reprobat Paul. de Caſt. ibi idem ſentientem, ſed non allegat
eum hic, vt ibi iſtud expreſſe vult. Imo bene cōſidera. ⁊ vide Paul.
hic, ⁊ quod ei addidi.

g ALEX. ¶ Fieri incontinenti. Uide Barto. in l. in bone fidei. C. de
pactis.

h ALEX. ¶ Transferatur dominiū. Bar. in l. j. §. ſi vir. ff. de acq. poſ.

ALIA LECTVRA.

Contractus. Si cōtractus celebratur in ſcri-
ptis, oportet quod ante omnia
totus ſcribatur ⁊ a partibus, pro completo ⁊ abſoluto ha-
beatur ante vero ex eo nullum ius queritur. h. d. vſque ad §. illud.
¶ Not. quod contractus dicitur fieri in ſcriptis, quando agitur a
partibus, vt prius ſcribatur quam contractum ſit. De hoc Inſtit.
de emp. ⁊ vend. §. j. in gl. ſuper verbo, conficiuntur. ¶ Secundo no.
ꝙ contractus in ſcriptis debet prius ſcribi totus, poſtea a partib.
legi. Ex quo colligitur quod errant notarij, qui de appellatione ⁊
ſententijs, que debent in ſcriptis proferri, dicunt ſe rogatos, ⁊ po-
ſtea faciunt dictari ſententiam vel appellationem. Nam ſcriptura
debet perfecte ⁊ complete procedere. vt hic. Puto ꝙ etiam poſt-
quam celebratus fuerit in ſcriptis contractus vel alius actus, poſ-
ſunt immutari aliqua verba, que tamen non mutant ſententiam,
vt l. actorum verba, ff. de re iud. ¶ Tertio no. quod Ultramontani
ex hac lege dicunt quod illa dicuntur fieri incontinenti. que fiunt
ante contractum habitum pro perfecto ⁊ abſoluto, vt hic. ꝙ pla-
cet, non tamen per hoc reprobo dictum gl. que dicit, incontinenti
fieri, ſi fiat parum ante vel parū poſt, vt j. ſi apud. de edi. actionib.
¶ Quarto nota quod per hanc legem ſemel dicebam in queſtio-
ne de facto quod licet in vno inſtrumento eſſent adſcripta multa
pacta, non poteſt dici quod ex prioritate pactorum vni queratur
plus iuris quam alteri. omnia enim perficiunt in vltimo verbo ſci-
licet cum partes habent contractum pro perfecto ⁊ abſoluto.
6 ¶ Quinto no, quod lex † nō trahitur ad preterita, que ſunt imper-
fecta. De quo dixi plene in l. oēs populi. ff. de iuſti. ⁊ iure. ¶ Que-
7 ro, quid † ſi, fundus traditur antequam contractus ſit habitus pro
perfecto. Breuiter transfertur dominium ⁊ vſucapiendi conditio
non titulo pro emptore, quia contractus ille nō fuit perfectus, ſed
titulo pro ſuo, vt l. j. ⁊ ij. ff. pro donato. ff. ſol. ma. l. dotis fructus. Et
de hoc an ex tali contractu transferatur dominium, dixi plene in l.
nō dubium. ſ. de legi. ⁊ j. ſi quis alteri vel ſibi. l. multum. ¶ Ultimo
not. vnum, quod licet ſimus tu ⁊ ego in concordia de venditione, ⁊
inter nos agatur quod inde fiat ſcriptura, quod antequā fiat ſcri-
ptura penitere poſſum, quod intellige, niſi contractus ſine ſcriptis
ſit habitus pro perfecto. Bartol.

a **§. Illud.** Qui recedit a contractu, arrhas[a] quas dedit,
perdit, quas recepit, reddit duplicatas. h. d.
Glo. querit duas queſtiones. Prima, qua actione repetuntur ar-
rhe. ſecunda, vtrum non obſtante quod habeat arrhas, poſſit pe-
tere intereſſe. Iſtam. q. tangit Dyn. in l. j. §. dixerit aliquis, verſi. vn-
de queritur. ff. de publ. ⁊ Cy. hic recitat, ⁊c.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Arrhas. ⁊ de materia arrharum vide plene per Sali.
de contrahen. empt. ⁊ Bal. in l. ij. j. quando liceat ab empt. diſce.

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Arrhe quo iure repetantur.
2 Contractus arrharum eſt cōtractus ciuilis innominatus.
3 Si dans arrhas non ſeruat, quando etiam teneatur ad intereſſe.

1 **§. Illud** ¶ † Quero, quo iure repetantur arrhe. Dicit
gl. quod condictione ex hac lege, ſi fuerit contra-
ctus, pro quo dabantur arrhe, vt perficeretur cōtractus, vel actio
ex eo contractu, ſi fuerit cōtractus perfectus, ⁊ poſtea a partibus
reſolutus, alias non poſſet voluntas vnius reſoluere, vt ſ. de actio.
⁊ obl. l. ſicut. Ita intelligitur ff. de act. emp. l. ex empt. §. is qui vina.
2 ¶ † Quero, vtrum contractus arrharum ſit contractus[a] per ſe.
a Gl. dicit quod eſt cōtractus innominatus. Pet. dicit contrarium,
⁊ eſt verū ꝙ non eſt de his quatuor, qui ponuntur ff. de preſcriptis
verbis. l. naturalis. ⁊ l. dedi. ff. de condi. ob cauſam. Sed eſt quidam
contractus innominatus ciuilis. Sicut alias dicimus non eſt pro-
prie pignus, ſed loco pignoris datur, vt j. ſi rector prouincie. l. j.
3 ¶ Querit gl. † quid ſi alius patitur damnum arrharū, vtrum tenea-
tur ad intereſſe? In gl. ſunt opiniones, Dic breuiter quando con-
tractus, pro quo date ſunt arrhe, non perficitur non eſt actio ad
intereſſe, ⁊ ideo non procedit queſtio, ſolummodo enim arrhe per-
duntur, vt hic. Sed quando contractus perficitur, tunc ab eo non
receditur, niſi voluntate partium, ⁊ ideo ibi non cadit actio ad in-
tereſſe. Sed ſi diceres arrhas eſſe datas pro implemento contra-
b ctus de facto, hoc eſt per traditionem rei vel pretij, tunc procedit[b]
queſtio. ⁊ Dyn. ff. de publi. l. j. §. vnde queritur. tenet opin. illam ꝙ
perdat arrhas, ⁊ poteſt conueniri pro eo quod plus eſt, vt ff. pro
ſocio. l. ſi quis pro ſocio. ⁊ l. predia. ff. de act. empt. ⁊ videditis infra.
quando liceat ab empt. diſcede. l. ij.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ADDITIONES.

a ¶ Sit contractus. Adde Bart. ⁊ ibi Alex. in l. ex empto. §. is qui vina, in vltima opp. ff. de act. emp. ⁊ Bald. in l. ij. queſtione prima. j. quando liceat ab emptione diſce.
b ¶ Procedit. Adde ⁊ vide per Bart. in d. §. vnde queritur. verſi. facit ad q. per gl. ⁊ doc. in §. ita tamen. Inſti. de contrahend. empt.

LEX XVII.

a
1 Iudices. [a] Iudex † poteſt committere examinationem teſtium iudici illius terre, vbi ſunt teſtes, ⁊ partes ad illum locum deſtinare, idē ſi de fide inſtrumētorum queratur. h. d. Similem practicam habuiſtis in l. generaliter ſ. de iureiu. ¶ Quero qualiter intelligatur iſte ver. etiam in illis ſeruare volumus, qui prolatis inſtrumentis ⁊c. Glo. dicit quod loquitur quando ſuper aliquo inſtrumento producto debent examinari teſtes. Tu poſſes aliter ponere exemplum, pone quod inſtrumentum faciens pro me eſt in archiuo publico huius ciuitatis, ⁊ inde extrahi non poteſt authenticum. Certe iudex loci, vbi cauſa verſatur, committet iudici illius ciuitatis, vt videat ſi illud inſtrumentum eſt ibi authenticum. Canoniſte habent de hoc caſum, extra de priui. c. cum olim. el ij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Iudices. Vide no per glo. ⁊ Bart. in l. cum ab initio. ff. quemad. teſt. ape.
P. PAV. P. ¶ Iudices. Not. circa iſtam materiam ⁊ auth. ſeq. ꝙ ſi iudex ex parte preſente ⁊ non contradicente interlocutus fuerit teſtes in alia ciuitate accipiendos intra certum terminum literis miſſis, vt fieri ſolet, non exigitur alia citatio partis, vide Con. conſi. vj. incip. creditur libris. ad finem. An autem ſi teſtes remittuntur non clauſi nec ſigillati per hoc non vitiarentur. Alber. in l. j. ff. de offic. aſſeſ. tenet quod nō, ibi Iaſ. iſtud non firmat, ſed relinquit cogitandum. Vide tamen Ro. ſingulari declix. incip. litigabant. vbi dicit quod non debet committi examinatio teſtium in loco vbi poteſt metus eis inferri, puta ſi habitāt in loco ſubdito producere volēti.

ALIA LECTVRA.

2 Iudices. ¶ † Nota quod committitur examinatio teſtiū iudici alterius loci. ¶ Secundo nota ꝙ partib. ſtatuitur terminus ad probandū corā primo iudice. Simile ff. de iurei. l. generaliter. §. his de. ¶ Tertio nota quod committitur examinatio teſtium non publicatio. ꝙ placet ex tex. qui dicit quod factis depoſitionib. negotium referatur ad primum iudicē. ¶ Quarto not. ꝙ idē eſt ſi agatur de imponenda fide ſcripture. Hoc poteſt duob. mod. intelligi. Primo ſecundum gl. quando ſcripture debet imponi fides per teſtes. ⁊ ſecundum hoc eſſet idē caſus vt ſ. Melius eſt autem vt dicamus ꝙ forte corā iudice huius ciuitatis producebatur exēplum alicuius inſtrumenti, vel priuilegij, quod hic portari, vel haberi nō poterat, tunc iudex debet cōmittere, vt iudici loci, vbi eſt, vt oſtendatur, ⁊ ibi fides imponatur, ⁊ partes ad illum locum compareāt. De hoc eſt text. extra eod. c. accepimus. facit ſ. eod. l. illate. Barto.

AVTHENT.

1 ☞ Receptio teſtium poteſt committi notario, ⁊ etiam non habenti iuriſdictionem de partium voluntate.

a Apud eloquentiſſimum. [a] Op. de aut. vt defunc. ſeu funera. §. illud. vbi dicit nō demandari teſtium receptionē. Sol. Dicit gl. ꝙ non poteſt demādari teſtium receptio alij non habenti iuriſdictionē, alias ſic, vt not. per Inn. extra de prob. c. quoniam contra falſam. in ij. gl. ⁊ extra de offi.
1 deleg. ca. j. in Cle. Crederem † de iure noſtro non poſſe demandari
b non habenti iuriſdictionem, niſi de voluntate partium. [b] hoc modo faciunt iudices, quando committunt notario de voluntate partium, ⁊ quod voluntas partium ſufficit, probatur, quia valet examinatio facta ab arbitris, vt vidiſtis ſ. titu. j. l. fin. ⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Apud eloquentiſſimum. Vide Bal. in l. a iudice. C. de iud. ⁊ que habētur in l. iudices. ſ. eo. ⁊ ibi Bal. ⁊ adde ꝙ not. Io. an. in c. cū cauſam. extra de teſt. Et ad materiā huius aut. vide Bart. poſt gloſſ. in l. cum ab initio. cum ſeq. ff. quema. te. a per. De eodem vide de offi. dele. c. cum olim. ⁊ Inn. in c. cum Bertoldus. de re iud. per Bar. in l. ij. ff. quemad. te. aper. Et an in cauſa criminali teſtium examinatio poſſit committi, vide que habes in l. ſi. j. de collu. deteg.
b POMA. ¶ Voluntate partium. Vide circa hoc omnino Alexan. conſi. ciiij. volu. v. vbi dicit quod iudex non poteſt committere examen teſtium notario, niſi de voluntate partium, ⁊ quod ſi committit iam recuſato pro ſuſpecto, quod examen erit nullum, etiam ſi non probata foret aliqua cauſa ſuſpicionis. P. PAV. P. ¶ Voluntate partium. Vide Alex. conſi. ccclj. per Alex. ⁊ Mod. in l. hac conſultiſſima. §. ſi quis autē. in glo. in verbo depoſitionis. C. de teſt. Vide ad iſta Fel. in c. cum cauſam. de teſtibus, poſt Abb. ibi vide in repertorio. in verbo, teſtis. ad finem.

ALIA LECTVRA.

Apud eloquentiſſimum. Text. in leg. Codicis non bene declarat, cui perſone committatur exa-
2 minatio teſtium, ideo hec aut. eſt facta. ¶ † Op. in aut. vt defun. ſeu fune. §. illud. Sol. Receptio teſtium poteſt demandari habenti iuriſdictionem, vt hic, non autem non habenti, vt in contrario. ⁊ hic videtur caſus de iure ciuili. Canoniſte autem vidētur dicere, quod
a examinatio [a] teſtium poſſit committi, etiā non habenti iuriſdictionem, ſi tamen iuramentū recipiatur a iudice, ⁊ interrogatorie examinentur, ita quod examinator habeat nudum miniſterium examinatoris, ſeu interrogatoris, de hoc per Inn. in c. quoniam contra falſam. extra de proba. in ij. glo. de offic. deleg. ca. j. in Cle. Contrarium tamen videtur ipſe Inno. notare in c. cum Bertoldus. extra de re iud. in fin. Tamen pro ſua opinione videtur caſus in c. ... extra de teſta. Tu tamen vt iſta effugias, facias ꝙ commiſſio fiat de conſenſu partium tūc enim poteſt indubitanter fieri, etiam non habenti iuriſdictionem, vt ſ. ti. j. l. vlt. ⁊ in c. preſentata. extra te teſt. ⁊ in l. cum antea. ſ. de arbi. nam arbiter nullam habet iuriſdictionem
3 ⁊ tamen examinat, vt d. ll. patet. Fallit † in perſonis egregijs, in quibus lex ſimpliciter dicit. iudicem mittere vnum de notarijs ſuis, in authent. ſed iudex. ſ. de epi. Et ſic videtur ſimpliciter, quod iudex poſſit committere talium teſtium examinationem, etiam non habenti iuriſdictionē. Pro hoc videtur caſus in c. ij. de teſt. ſecundum vnam lecturam, ibi, vel nuncio, quem de hoc miſerit, ⁊c. ibi loquitur in egregijs perſonis, vel alijs que ad iudicem venire non poſſunt. Ad idem extra de teſtib. in c. ſi qui teſtium.

ADDITIO.

a ¶ Quod examinatio. Adde, ⁊ vide de hoc aliquid per Are. in c. quoniam contra. in no. extra de prob. ⁊ ibi per Lanf. in rep. in verſi. teſtium depoſitiones. q. xij. late ponit Fel. vbi ponit concluſio. cum fallen. in c. cum cauſam. verſi. extra glo. de teſtib.

LEX XVIII.

1 ☞ Inſtrumentum ſolutionis, ita pertinet ad creditorem ſicut ad debitorem. ⁊ num. 6.
5 Qui ſoluit, poteſt petere a creditore vt ſibi faciat inſtrumentum quietationis.
7 Annue preſtationi an preſcribatur? remiſſiue.
a Plures apochis. [a] Qui recipit apochā, cogitur reddere anta-
1 pocham. h. d. ¶ † Not. primo, quod inſtrumentum ſolutionis non pertinet ſolum ad debitorem, ſed etiam ad creditorem, ideo poteſt petere creditor antapocham, ⁊ etiam notario, qd ſibi reddatur inſtrumentū. Facit ad hoc ff. de furtis l. qui
2 tabulas. ¶ † No. ſecundo ex hac lege, illud, quod ego dixi tibi in l. diſſolute. ſ. de cond. ſine cauſa. quod quando creditor reddit debitori inſtrumentum cancellatum, poteſt dicere debitori, facias inſtrumentum, quod hoc, quod ſoluiſti, fuit mihi debitum. Item hec l. facit ad hoc quod ille, qui ſoluit, poteſt petere ab eo, cui ſol-
b uit, vt de hoc ſibi faciat publicum inſtrumentum. [b] ⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Plures. Adde Bar. in l. j. ff. de eden.
b ALEX. ¶ Publicum inſtrumentum. Vide Bar. in d. l. j. ⁊ in l. qui tabulas. ff. de furt. ⁊ Adde quod ſicut ille qui ſoluit, poteſt petere apocham de ſolu. l. j. §. j. de apo. public. ⁊ hic, ſic etiam qui nō ſoluit ſed obtulit eo caſu quo per oblationem contingit liberatio, vt ſecuta commiſſione poſt miſſionem, poſſit petere apocham de ſoluto. vt not. dixit Barto. per ea, que ibi habentur in l. j. C. de ſuſcep. arc. li. x. An poſſit cogi ad faciendum quietationem generalem tenet Bar. quod non, per illum text. in l. cum Aquiliana. de tranſ.

ALIA LECTVRA.

Plures apochis. Qui recipit apocham tenetur reddere anta-
3 pocham. ¶ † Not. tu iuuenis, duo notabilia multum le-
uia. Primo, quod per negationem fit res dubia, quod
4 dic vt l. j. ſ. de procura. ¶ † Secundo no. quod in fauorem alicuius
5 introductum eſt, non debet in eius leſionem retorqueri. ¶ † Tertio not. ⁊ hic aduerte, quod ille qui ſoluit petere poteſt vt fiat ſibi inſtrumentum quietationis. Facit ad hoc. j. de libera. cau. l. ſi ... data. ⁊ l. ſi pupillus. in prin. ff. de nouatio. ⁊ ſol. mat. l. ij. §. j. de leg.
6 l. iiij. §. nunc de effectu, ⁊ ibi plene dixi. ¶ † Item not. quod inſtrumentum ſolutionis nō ſolum pertinet ad debitorem, ſed etiam ad creditorem, vt hic patet. Facit ff. de furtis l. qui tabulas. ⁊ l. ſi fullo, vel ſarcinator. §. ſi. eo. tit. Et ideo quandoque notarius debet dare
7 ita inſtrumentū ſolutionis creditori, ſicut debitori ſolventi. ¶ † ... inducit iſtam legem ad argumentum an annue preſtationi preſcribatur ſpacio. xxx. an. quod plene dicemus. j. de preſcri. xxx. anno. l. cum notiſſimi. §. illud.

LEX XIX.

COmparationes. [a] Scriptura, de qua fit comparatio literarū debet eſſe ſcriptura priuata, approbata, forēſis, vel publica, ꝛ hi, qui eas faciunt, debent ſolenniter iurare. h. d. Diuiditur in tres partes. Primo ponit proemium. Secundo ponit ſtatutum. Tertio ſtatutum ſuum declarat, ꝛ limitat. Secūda ibi, ideoq; ſancimus. Tertia ibi, his omnibus. Iterum ſecunda diuiditur in tres partes. Primo ponit ex quibus ſcripturis debeat fieri cōparatio. Secūdo ponit per quas debeat fieri comparatio. Tertio ponit, apud quos. Secunda ibi, omnes autem. Tertia ibi, ꝛ hoc obſeruari. ¶ Ad euidentiam huius legis ꝛ totius materie, debes ſcire qđ
2
b quando fit comparatio [b] literarū, requiritur duplex ſcriptura. vna, ex qua fit comparatio. alia, ad quā. De prima loquitur hec. l. ꝛ aut. ad hec. de ſecunda loquitur aut. at ſi contractus. Caſum in terminis pone per te.

ADDITIONES.

a P. P A V. P. ¶ Comparationes. Circa iſtam materiam ad probandum ſcripturam aliquam eſſe ſcriptam manu alicuius, requirit̃ ꝙ teſtes deponant ſe ipſos vidiſſe ſcribere. Vide Alex. conſi. cxxiij. in j. vol. Vide de materia Alex. conſi. cccxliij. ꝛ conſ. ccccix. latiſſime do. Fran. in materia conſi. lxiiij. Vide de materia comparationis ꝛ iſtius ſcripture priuate, Moder. poſt Bar. in l. admonendi. in materia ſcripture priuate. ff. de iureiu. Nunquid autem in libris rationis comparatio faciat plenam fidem, ꝛ non ſit idem quod in hypotheca, vide Paul. conſil. cccxxij. Moderni. in l. admonendi. vbi ſ. Item de materia comparationis, ꝛ qđ regulariter fieri poſſit, niſi in apodiſſa, vide Fel. in c. ij. de fi. inſtrum. Item quod ſi teſtes dicāt ſe fuiſſe preſentes quando ſcribebatur. probant plene non ſemiplene, ꝛ quod tāta poſſit eſſe vis comparationis, qđ plene probet, vide Alex. conſi. clxxxj. in ij. vol. Item an iſta lex ſit correcta ſolum in apodiſſa, an vero etiā in epiſtola vide per Mod. in d. l. admonēdi. ꝛ Feli. in d. c. ij. ꝛ Alex. in d. conſi. ccccxliij. qui videtur tenere qđ ſit correcta etiam in epiſtola, licet ipſi in d. l. admonendi tenent contrarium. Item quod ſcriptura reperta in archiuo publico ſubſcripta per aliquem ſit ſufficiens ad comparationem, vide Fel. in c. ad audientiam. de preſcrip. Item quod poſſit quis cogi ad ſcribendū ad hoc vt poſſit fieri comparatio literarū. vide Soc. in l. que agnitis. in ij. notab. ff. de except. An autem poſſit quis cogi reſpondere an ſcriptura ſit manu ſua, vide ad Bar. in rub. ff. de interrog. actio. Item de eo quod dictū eſt de ſcriptura reperta in archiuo publico vel actis publicis, licet alias eſſet ſeruata poſſit fieri comparatio, vide Are. in l. ne in arbitris. C. de arb. Item dum dicitur in iſta lege, quod requiritur iuramentum, non procedit vbi proceditur ſummarie ꝛc. Vide Ro. no. conſi. xx. vbi quedam alia. Item an iſta l. ſit correcta in ſcriptu. priua. vt ex ea non fiat comparatio, ꝛ quomodo, vide Barb. conſi. xxvij. vol. iij. in ij. dub.

b ALEX. ¶ Comparatio. Et vtrū poſſit fieri comparatio ad ſtilū ſolum an ad ſcripturā, dicit Bal. no. qđ ſic. ſ. de emē. Iu. Co. in fi. ꝛ Bal. hic in vj. q. ꝛ vtrū iſtum actum comparationis poſſit iudex alteri committere, dic quod non. Gl. eſt in aut. de fide inſtr. §. ſi vero. in verbo, abſtinere. ſequitur Bal. in aut. ſed nouo iure. C. ſi cer. pe. ꝛ ibi plene de materia comparationis. ꝛ vide in aut. at ſi cōtractus. j. eo. vbi per Bar. ꝛ que habent̃ in l. nuda. de don. ¶ Adde, an qs poſſit cogi ad ſcribendum, vt fiat comparatio literarū, text. in §. ſi quis igitur. in aut. eod. ti. ꝛ ad materiam vide Ro. cōſi. xx. Pau. de Caſt. conſi. cxcvij. ꝛ cccxxx.

ALIA LECTVRA.

1 ☞ Comparatio literarū quando fit, requiritur duplex ſcriptura.
2 Quando in iudicio dubitatur de aliquo, quod conſiſtit in peritia, iudex committit peritis in arte.

COmparationes. Cōparatio debet fieri ex ſcriptura priuata, approbata, forenſi, vel publica, ꝛ qui comparationē faciunt, debent ſolenniter iurare quod locum habet coram omni iudice, ꝛ in omni ſuo tempore. h. d. ¶ Primo ponit proemiū. Secundo ſtatutū. Secunda ibi, ideoq;. Item ſecunda ſubdiuidit̃, q; primo ponit ex quibus ſcripturis fiat cōparatio. Secūdo per quos, ꝛ qualiter fiat. Tertio in quibus iudicijs. Quarto quo tēpore habeat locum iſta lex. Secunda ibi, omnes autē. Tertia ibi, ꝛ hoc obſeruari. Quarta ibi, his omnibus. ¶ Ad euidentiam premitte, qđ
1 ſcđ tractatur de comparatione [a], requiritur duplex ſcriptura. vna,
a ex qua fit comparatio, alia, ad quam fit cōparatio ſcripture. De prima, ex qua loquitur iſta lex, de ſecūda loquitur auth. at ſi cōtractus. j. eo. ¶ Op. dicitur hic qđ ſcriptura debet eſſe ſubſcripta. cōtra. de auth. at ſi contractus. j. eo. Sol. Dicūt quidam qđ hec l. cōparationes corrigitur. alij dicūt, quod eſt veritas, qđ lex iſta loquitur de ſcriptura, ex qua, authētica loquitur de ſcriptura, ad quā. ¶ Opp. in lege Codicis dicitur quod per comparationem fit plena fides. contra de auth. at ſi contractus. Solu. in hoc lex Codicis corrigitur ꝛ hoc eſt verum quod intellige vt ſtatim dicam. ¶ Tertio opp. dicitur in l. Codicis quod licet quis producat chartulam contra ſe. non poteſt ex ea fieri comparatio. contra. in aut. ad hec. Sol. Dicunt quidam, ꝛ lex Codicis in hoc corrigitur. Alij dicunt, ꝛ melius, quod lex Codicis loquitur, quādo ab eadem parte producebantur ambe ſcripture, licet vna, ex qua petebat fieri comparationem, contra ſe aliquid contineret, aut. ad hec, loquitur quando volo vti ſcriptura, vt ex ea comparatio fieret, quā aduerſarius meus contra me producit. ¶ Opp. dicitur in l. Codicis quod illi, qui faciunt comparationem. debent iurare. contra ſufficit ſi ſemel iuretur, vt ſ. de errore calculi. l. j. Sol. a parte iuratur ſemel tātum. hic loquitur de iuramēto ꝙ preſtatur ab illis, qui ſunt adhibiti ad
2 comparationem. Ex quo nota duo, vel tria. Primo † quod quando in iudicio de aliquo dubitatur quod conſiſtat in artis peritia, iudex committit peritis in arte, vt hic, ꝛ j. de re mili. l. ſemel. in aut. de
3 non alie. §. quod autem, ꝛ de ven. inſpi. l. j. §. j. ¶ Secūdo no. † quod
b debet committi peritis [b] in arte pluribus, nec ſufficeret vni, vt hic, ibi alijs, ꝛc. ꝛ d. l. j. §. j. ſ. de ven. inſpi. ſi tamen in ciuitate nō eſſet niſi vnus peritus tantum, illi ſoli committeretur, ꝛ ſufficeret. d. §. quod
4 autem. ¶ Tertio not. † quod iſti quibus tanquam peritis committitur debent iurare ſecundum formam hic poſitam. licet aliter dixerit glo. ꝛ male in l. iuriſiurandi. ſ. titu. j. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶ De comparatione. Adde quomodo, ꝛ quādo fieri debeat comparatio literarum, ꝛ vide late per Alex. de Imo. in cōſil. lxxvj. in iij. vo. ꝛ in conſi. cxviij. per totum, in iiij. lib. ꝛ quomodo fiat comparatio, vide etiam per Pau. de Caſt. in conſi. ccclxxj.

b ¶ Committi peritis. De hoc late per Bart. ꝛ Alexan. in l. j. §. j. de ven. inſpi. ꝛ per Alex. in conſi. xv. ver. bene facit. in j. vol.

AVTHENT.

AD hec. In hac authentica adduntur duo genera ſcripturarum. Opp. quod iſta aut. in ſecūdo dicto, nihil addit ad legem Codicis. nam ibi fiebat mentio de publico inſtrumento. Sol. Dicit glo. intelligas hic quod inſtrumentum, quod producebatur ex archiuo publico, non erat publicum. hoc eſt, manu notarij
a publicatum, tamen adhibetur [a] fides ei, ſi habet teſtimonium eius, qui preeſt archiuo publico. ¶ Pro declaratione huius gl. quero vtrum ſit neceſſe, quod ſaltem ſit ſcriptum manu publica, licet non habeat teſtimonium publicum. Glo. ſuper l. comparationes. ſuper verbo, forenſibus, de hoc dubitat. Veritas eſt, quod manu publica ſcriptum eſſe debet, nec ſufficeret manu priuati, niſi eſſent duo, vt in c. quoniam contra falſam, extra de proba. ꝛ hoc ſentit gloſſ. Sed tunc vlterius quero, quare dictum inſtrumentum non dicitur publicum, ſi eſt manu publica ſcriptum. Reſpondeo quod licet non habeat omnes ſolennitates inſtrumenti publici, vt puta, ſi in eo deficit dies, vel conſul. vel indictio, non vitiatur, vt l. cū tabernam. ff. de pigno. ſed in inſtrumento illa requiruntur, ꝛ idem ſi nō haberet notarij publicationem ꝛ ſubſcriptionem, ſi tamen apparet aliter manu publica factum. quod eſt notandum.

ADDITIO.

a ¶ Tamen adhibetur. Intellige hoc procedere in illo territorio, vbi eſt archiuum. Ita Bald. in l. exēplo. ſ. de proba. vel ſi produceretur extra territorium faceret fidem contra ſubditum illius ciuitatis, vel ratione contractus, vel alia ratione, ſecundum Bal. ibi. ſ. ꝛ refert ꝛ ſequitur Alex. de Imo. in conſil. cxxxviij. verſi. nec obſt. in j. vol. quem vide.

AVTHENT.

1 ☞ Scripturis archiui publici, creditur licet non ſint publice, ꝛ non habeant annos domini, indictionem, ꝛ ſimilia. nu. 2.
3 Iudex non poteſt cogere partes ad ſcribendum, vt inde fiat comparatio literarum.
4 Per comparationem literarum, fit plena fides.
5 Comparatio literarum, poteſt fieri ad librum rationum alicuius.
6 Quando fit comparatio, an ſola depoſitio teſtium ſufficiat.
7 Scripture priuate eſt triplex genus.
8 Apodiſſa quam probationem faciat.
9 Liber rationum alicuius, quam probationem faciat.
10 Litere ſeu epiſtole alicuius quando probent.

a **AT ſi contractus.** [a] Hec auth. loquitur de ſcripturis, ad quas fit comparatio, dicitur in l. comparationes. quod requiritur quod ſubſcripta ſit ſcriptura tribus teſtibus. Contra, imo non requiritur ſubſcriptio, vt in iſta aut. at ſi contractus, quam modo vidiſti. Sol. dicunt quidam, quod iſta corrigit legem Codicis. Tu dicas ꝙ iſta eſt vera, ꝙ lex Codicis loquitur de ſcriptura priuata, ex qua fit comparatio, illa enim debet eſſe ſubſcripta. aut. at ſi contractus. loquitur de illa ad quam fit comparatio. ¶ Secundo op. dicitur in l. comparationes. quod per comparationem literarum inducitur plena probatio. Contra in aut. at ſi contractus. vbi non

inducit plenam probationem,ſine adminiculis teſtiū.Sol.lex Co-
dicis in hoc hodie corrigitur,quod ſoli comparationi non ſtatur.
¶ Op.tertio,dicitur in l.comparationes,quod nō fit probatio ex
ſcriptura,quam pars profert contra ſeipſã.Cōtra in aut.ad hec.
Sol.dicit quod.l.comparationes,in hoc corrigitur,non eſt verum
ſecundum doc.nam.l.cōparationes loquitur quando due ſcriptu-
re producūtur ab vna,eademqꝫ parte,vna pro ſe,ad quã petit fie
ri comparationem,alia contra ſe,ex qua petit fieri cōparationem.
aut.ad hec loquitur,quando quis vnam ſcripturã producit pro
ſe,⁊ ad eam probandam vtitur ſcriptura,quam aduerſarius pdu-
cit contra ſe,⁊ iſta plus placet.¶ Uenio ad aut.ad hec.videtur ꝙ
dicta aut.nihil.addat ad l.cōparationes.de eo quod dicit de his
que ſumūtur ex archiuo publico.nam.l.comparationes,permittit
fieri ex publicis ſcripturis.⁊ hec aut.etiam in publicis loquit̃,qua
1 re male.Sol.Dicit glo.†⁊ bene intellige hic,de ſcripturis que ſu-
muntur ex archiuo publico,nō tamē ſunt publice.Et ꝙ tex.dicit,
quod teſtimonium habet publicū,intelligatis qđ habet teſtimo-
nium publicū illius officialis,qui preeſt armario,ſeu archiuo,non
quod ſint manu notarij publicata,quod eſt notandum,qꝛ illis ſcri
b pturis creditur,licet non ſint publice ſcripture. Ex hoc ſequitur[b]
2 † aliud,ꝙ iam notabiliter allegaui,qđ licet in ſcripturis armarij,
non ſint anni Domini,indictio,⁊ ſimilia,tamen probant.Eſt enim
quedam priuata ſcriptura authentica.in qua dicte ſolēnitates nō
requiruntur,vt l.cū tabernam.§.j.ff.de pig.Habes ergo hic,quod
comparatio fit ex quinqꝫ generibus ſcripturarū,⁊ nō ex alijs,adeo
ſecundum glo.quod ſi eſſet alia ſcriptura,quam pars,cōtra quam
petitur fieri comparatio,confiteretur eſſe ſuã,non poſſet ex ea cō-
paratio fieri.Ita videtur ſentire gl.ſuper.l.comparationes.in glo.
3 ſuper verbo,ſemetipſum,⁊ ſic†videtur quod ſi iudex vellet cogere
c partem[c] ad ſcribendum aliquid ſua manu,non poſſet fieri compa-
ratio,⁊ hoc facere non poſſet.tex.enim ſimpliciter dicit,non aliter
fieri,niſi ſicut iſta lex mãdat.Modo habes de ſcriptura ex qua fit
4 comparatio,venio ad aut.at ſi cōtractus.¶ Op.⁊ videtur†ꝙ ſcri
ptura per comparationem approbata,faciat plenam fidem,vt l.
ſcripturas.j.qui pot.in pig.ha.So.dicunt quidam,quod illa corri
gitur per hanc legem.Alij vt Fran.Accur.⁊ do.Ja.de Bel.dicūt
qđ ibi loquitur,quando priuata ſcriptura habet ſubſcriptionē te-
ſtium vtriuſqꝫ partis,⁊ tunc non pōt circa comparationē eius er-
rari de facili,ideo per ſolam comparationē inducitur plena fides.
Sed quando non habet tot ſubſcriptiones,tunc circa cōparatio
nem de facili erratur,ideo requiritur aliud argu.ita loquitur hic ⁊
ſatis placet.¶ Item op.ad iſtam aut.de l.comparationes.So.vt
dixi,illa lex hodie corrigitur in hoc,vt dixi,qꝛ hodie per compara
tionem nō fit plena probatio.¶ Sed aduerte,qꝛ hoc intellige ve-
rum in apodiſſis,que dantur a parte parti.de his enim loquit̃ tex.
5 in corpore vnde ſumitur.Sed ſi†quis vellet facere cōparationes
ad librum rationum eius,contra quem producitur,tunc credo iu-
ra antiqua eſſe incorrecta,qꝛ non reperitur mutatum,ergo ⁊ c.vt
l.precipimus.in fine.j.de ap.Ratio eſt,qꝛ magis de facili ego poſ-
ſum contrafacere vnam apodiſſam,dicendo eam manu tua factã,
ita quod per comparationem approbaretur,quam poſſim facere
de libro rationum tuarum,maxime cum liber rationū retineatur
apud confitentem,⁊ ipſe alijs edat.¶ Op.dicitur hic,quod cum
d fiunt comparationes requiritur argumentū,[d] hoc eſt ꝓbatio per
teſtes.Contra.qꝛ probatio per teſtes ſola ſufficit,vt l.vbi numer⁹.
ff.de teſti.⁊ ſ.de teſt.l.iuriſiurandi.Ad quid ergo egemus compa-
6 ratione:Reſpondeo quandoqꝫ†teſtes teſtificantur de veritate cō
tractus,⁊ tunc non eſſet neceſſaria ſcriptura,dum tamen ſint tot
teſtes quot ſufficiant,vel niſi eſſet de caſibus,in quibus requiritur
quod fiat in ſcriptis.Ita loquitur in materia de teſtibus.Qñqꝫ te
ſtes non teſtificantur aliquid de contractu,ſed de ſcriptura,qꝛ te-
ſtificantur talem eſſe ſcripturam talis,tunc nec teſtibus ſolis credi
tur ad plenam fidem ſine cōparatione,nec ſoli comparationi ſine
teſtibus:ſed facit ſemiplenã probationē,ex vtraqꝫ autē colligitur
plena fides,vt hac aut.Ratio,qꝛ q teſtificãtur de ſcriptura,de faci
li poſſent decipi,propter ſimilitudinem literarũ,⁊ qꝛ poteſt quis
literas alicuius de facili cōtrafacere.Ita videtur ſentire quedam
e gl.parua in aut.eo.circa prin.qđ tene menti.[e] ¶ Ut igitur liqueat
7 iſta materia,ſciendum eſt qđ nos habemus†triplex genus priua-
te ſcripture.Primum eſt apocha,que vulgariter dicitur apodiſſa,
que datur a parte parti.Secundum eſt liber rationum.Tertiū eſt
8 epiſtola,ſeu litera,que mittitur.¶ Circa primū,ſcilicet†apodiſſã
dic,aut a parte,contra quã producitur,confeſſatur,qđ eſt ſua ma
nu facta,⁊ facit fidem,vt l.cum de indebito.in fi.ff.de prob.Aut ne
gatur,⁊ tunc aut habet ſubſcriptionem trium teſtium,⁊ cōtrahen
tiū,⁊ tūc ex comparatione ſola,⁊ ex ſola probatione fidē facit ple-
nam,vt l.ſcripturas.j.qui po.in pig.hab.nam propter tot ſubſcri-
ptiones,non pōt errari de facili.Si vero nō habet tot ſuſcriptio-
nes,tunc habet locū hec aut.qꝛ ipſa non habet plenã fidem,ſi ap-
probetur per comparationem tantū,ſed facit ſemiplenam.¶ Itē
non facit fidem plenam,ſi approbetur teſtibus tantum,ſed facit
ſemiplenam.¶ Item ſi approbetur vtroque modo,tunc facit ple-
nam fidem,vt hic,debent tamen adeſſe tot teſtes,quot vidiſtis no.
in l.fi.in fin.⁊ aut.ibi poſita.ſ.ſi cert.petat.⁊ gl.hic repetit.¶ Circa
9 †ſecundum ſcilicet circa librum rationum,debes aduertere,ſi qui-
dem eſt confeſſatum,quod ſit liber rationum eius,cuius dicitur,⁊
eius manu ſcriptus,ſi quidem cōtinetur aliquid pro ſe,facit fidem
in his que dependent ex mera eius voluntate vt l.Meſennius.ff.de
neg.geſt.ſecus in alijs,que ex mera eius voluntate nō dependent,
vt l.rationes.ſ.de probatio. Si vero continetur aliquid contra ſe,
tunc facit fidem,vt d.l.rationes.in fi.de prob.⁊ l.quedam.§.numu
larios.⁊ ibi no.ff.de eden.Si vero ibi contineatur aliquid,ꝙ nō eſt
pro ſe neqꝫ contra ſe,ſed pro alio,⁊ contra alium,⁊ tunc ſi quidem
ille liber eſt confectus ex neceſſitate officij de publico iniuncti,tunc
facit fidem,vt d.l.quedam.§.numularios.⁊ ſ.eod.l.illate.Facit de
admi.tu l.Lucius.§.tutele.Si vero non eſt liber ſic confectus,tūc
non faceret plenam fidē,ſed faceret forte ſemiplenã,ſecūdum qua
litatem perſonarum,vt no.in d.§.numularios.Facit quod not.in l.
bone fidei.ſ.de iureiu.⁊ l.admonendi.ff.de iureiu.Si vero dictus li
ber rationum negatur,tūc puto,quod poſſit approbari per ſolam
comparationem,ſine alio argumento,ſecundum formam.l.compa
10 rationes.quia hoc nō reperitur correctum,vt ſ.dixi.¶ †Circa ter
tium,ſcilicet circa literas,ſeu epiſtolas,dico quod quandoqꝫ que
ritur de effectu eius quod in literis continetur,⁊ de hoc di
proba.l.non epiſtolis.⁊ l.non nudis.Quandoque queritur
faciat probationem,tunc aut eſt epiſtola confeſſata,⁊ proba
Pub.in fi.ff.depoſi.Aut epiſtola non confeſſata,tunc ſi quidē
bet ſigillum publicū,probat.quod dic vt no.per doc.in l.ſi qua p
calumniam.ſ.de epi.⁊ cle.⁊ Bul.in l.ſi procuratorem.ff.de procu.
dixi vobis in l.ſi publicanus.§.j.ff.de pub.Aut non habet ſigillum
authenticū,⁊ tunc debet probari,ſicut alie apodiſſe,vt ſ.dixi.Non
habetis hic alia.De publicis ſcripturis nihil dico ⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ At ſi contractus.Uide Bart.in l.ſcripturas.in princ.
j.qui potio.in pigno.habean.
b POMA. ¶ Ex hoc ſequitur.Uide Alex.in auth.ſi quis.verſi.ſex-
to fallit.ſ.de eden.⁊ aliquas remiſſiones per Fel.in c.cum cauſam,
ver.in eadem gl.ibi de proba.⁊ plene per eum in c.ad audientiam.
de preſcr.⁊ Imo.conſi.xxxvij.⁊ Car.lxxij.⁊ do.Alex.conſil.cxxxviij.
vol.j.⁊ xcij.vo.ij.vbi ponit de libris eſtimi.⁊ omnino Iaſ.in l.admo-
nēdi.in repet.in verbo,decimus caſus eſt.de iureiu.vbi ponit quid
iuris ſi tales ſcripture priuate nō ſunt ſubſcripte p partes nec te-
ſtes,vide etiam Alex.conſi.xvj.vol.v.vbi.dicit quod ſcripture ex ar
chiuo publico,faciūt fidē in illo loco,in quo erat illud archiuum,
alibi non,etiam ſi ibi extaret ſtatutum,quod talibus ſcripturis fi-
des adhibeatur.Et idem dicit conſi.xxiij.vol.v.vbi dicit,quod
non facit fidem contra non ſubditos.⁊ Felin.in ver.fallit ſexto.
tra eod.⁊ Bald.ccxxix.in prima parte.vbi ponit,que requira
quod tales ſcripture faciant fidem.
c ALEX. ¶ Cogere partē.Utrum iudex poſſit cogere aliquem
ſcribendum ſua manu.ad hoc vt fiat comparatio.Bart.hic q
non,ſed Bal.in l.comparationes.ſ.eod.tenuit contrarium ⁊
per text.ſing.in auth.de inſtru.cau.⁊ fide.§.ſi quis igitur inſcrib
coactus eſt.Et quid ſi litera erit diuerſa ab iſta ſcriptura,po
⁊ vult Bal.in l.fi.j.de ſecun.tab.¶ Adde,quod idem tenet Pau.
de Caſt.in l.comparationes.ſ.proxime.
d ALEX. ¶ Argumentum.Adde Bar.⁊ que ibi dixi in l.nuda ra
tio.de donatio.⁊ vide Bart.in l.ſcripturas.j.qui pot.in pig.hab.
e ALEX. ¶ Quod tene menti.Adde Bal.in authen.ſed nouo
re.ff.ſi cert.pet.

AT ſi contractus

Opponitur,⁊ videtur quod ſola cōparatio faciat plenam fidem,vt l.ſcripturas.j.qui pot.in pig.hab.
11 Sol.†Dicunt quidam quod iſta per illam corrigatur.Dy.⁊ Ja.de
Belui.dicunt quod ibi loquitur quando ſcriptura priuata habet
ſubſcriptionem teſtium,⁊ non partium,tunc enim nec teſtibus ſo
lis crederetur,nec comparationi,quo ad plenam fidē,ſed ex vtra
que colligitur plena fides,vt hic.Contra oppo.nam ſi teſtes ſunt
ſoli teſtes,tunc enim probare poſſunt regulariter duo,licet quan
doque plures,vt l.teſtium.ſ.de teſtibus.⁊ l.fi.cum auth.ibi poſita
ſ.ſi cer.pet.Ad quid ergo requiritur comparatio:Reſpōdeo,hec
auth.loquitur quando teſtes non deponunt aliquid de contractu
ſed de ſcriptura,ſcilicet an ſit ſcriptura illius vel non,tūc enim nec
teſtibus ſolis crederetur,quia de facili errare poſſent,nec compa
rationi ſoli,ſed vtriſque.ſed ſi teſtes deponerent de veritate contra
ctus,tunc eis ſolis crederetur.Ita videtur ſentire quedam gl.par
uula in auth.eo.§.j.¶ Oppo.⁊ videtur quod huic ſcripture nullo
modo credatur.vt in auth.eod.§.ſi vero tale.Sol.Ibi ab vna par
te erat inſtrumentum,⁊ vox viua,ab alia comparatio ſola.hic lo
quitur quando ab vna parte eſt comparatio,⁊ vox viua,ab alia
con

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

concurrit. ¶ Nunc ad declarationem huius materie veniamus.
Et gl. hic intrat materiam, tam de publica ſcriptura, quam de pri-
uata, ego de publica nihil dicam, ſed dixi in l. in exercendis. ſ. eod.
ſed dicam de priuata. †Et pro eius euidentia eſt ſciendũ, quod ha-
bemus triplex genus priuate ſcripture, quedã eſt que dicitur apo-
diſſa, que datur a parte parti. Quedam eſt priuata, vt liber ratio-
num quem quis ſibi conficit. Quedam eſt priuata ſcriptura, vt li-
tere, ſeu epiſtole, quas homines ſibi inuicem tranſmittũt. ¶ †Cir-
ca primum dic, aut illa priuata eſt confeſſata ab vtraqꝫ parte ⁊ ſine
dubio probat contra ſcribentem, vt l. Publia. in fi. ff. depo. Aut eſt
negata, ⁊ tunc aut habet ſub ſcriptionẽ teſtiũ, ⁊ vtriuſque partis, ⁊
ad probationem facit plenã fidem, vt l. ſcripturas. ĩ. qui po. in pig.
hab. Ratio, quia propter tot ſcripturas in ea de facili errari non
poteſt. Aut non habet dicta ſcriptura ſubſcriptionem partium, ⁊
tunc aut eſt approbata per comparationes tantum, vel per teſtes
tantum adſcriptos, vel non adſcriptos, ⁊ tunc non facit plenam fi-
dem, ſed ſemiplenam, ⁊ hec notantur de iureiurando. l. ad-
monendi. ⁊ ibi dixi. Aut per comparationem, ⁊ per ſolen-
nem numerum teſtium, ⁊ tunc faceret plenam fidem, vt hic, ⁊
in corpore vnde ſumitur. Sed quero, quis eſt ſolennis numerus
teſtium, qui requiritur in ſcriptura, ad quam fit comparatio? Glo.
ponit hic, ⁊ in gl. in l. fi. cum aut. ibi poſita. ſ. ſi cer. peta. non recito.
14 ¶ †Secunda ſcriptura priuata, eſt liber rationum, ⁊ in iſto dico,
Aut eſt confeſſatus, ⁊ tunc contra ſcribẽtem probat, vt l. quedam.
§. nummularios. ⁊ ibi gl. ff. de edendo. l. inter chartulas ⁊ ibi notatur.
ĩ. de iure fiſ. li. x. quod intellige ſecundum ea que plene notantur. ff.
de do. l. nuda ratio. Quando autem continetur aliquid, neque pro
ſcribente, neque contra ſcribentem, ⁊ tunc aut ille liber ſcribitur de
neceſſitate officij de publico iniuncti, ⁊ tunc fidem facit, d. l. quedã.
§. nummularios. Facit tex. in l. Lucius. §. tutele. ff. de admi. tu. Aut
non fit ex neceſſitate talis officij, ⁊ tunc non facit plenã fidem. ſed
forte ſemiplenam, vt notatur in d. §. nummularios. ⁊ in l. admonendi.
In his tamen que dependent ex mera voluntate ſcribentis, liber
rationum faceret fidem, vt l. Reſennius. ff. de neg. geſt. ¶ Si vero
ſcriptura contenta in libro rationum negatur, tunc ſi ſit approba-
ta per comparationem litere factam ſecundum formam. l. compa-
rationes. ſ. eod. puto quod faciat plenam fidem. nam aut. at ſi con
tractus, que requirit ſcripturã, ad quam cum depoſitione teſtium,
loquitur de apodiſſa, in libro rationũ nil immutatur, ⁊ ſic remanet
diſpoſitio l. comparationes. vt l. precipimus. in fi. ĩ. de appel. Et eſt
ratio, quia facilius poſſet fabricari falſa vna apodiſſa, quam vnus
liber rationum. Item, quia apodiſſa vt plurimum ſcribitur preſen
te parte, ideo imputet ſibi pars, ſi non fecit adhiberi ſolennem nu-
15 merum teſtium, Que ratio ceſſat in libro rationum. ¶ †Tertia
priuata ſcriptura eſt epiſtola, ⁊ iſta ſi quidem fiat parte preſente,
⁊ dicitur ſibi, dicas idem quod in libro rationum, de hoc plene di-
xi in l. nuda. ¶ Quero, pone quod produco cõtra te quãdam pri-
uatam ſcripturam, quam dico manu tua ſcriptam, ⁊ ad eam pro-
bandam nõ habeo alias ſcripturas, ad quas fiat comparatio, vi-
detur quod non probet, per tex. in l. C. ibi non aliter fieri compara
tionem, ergo ibi dicit, quod etiam ex conſenſu partium, non poteſt
fieri comparatio aliter quam in l. Codicis dicatur. In contrarium
videtur text. in aut. eo. §. ſi quis igitur. Ad l. C. reſpondeo quod ibi
loquitur, quando dubitabatur de alicuius ſcriptura, qui non eſt,
nec haberi poteſt, vt ſcribat, vel ſi poterat haberi, pars nolebat
quod ſcriberet, ne literarum formam mutaret. Et hec ſufficiant cir
ca ſcripturam priuatam.

LEX XX.

1 ☞ Scriptura ſemel in iudicio producta ⁊ in actis copiata, facit plenam fidem.
2 Quando aliquis produxit inſtrumentum ſolenniter publicatum, non cogitur protocollum exhibere, niſi velit illud de falſo redarguere.
3 Que requirantur ad hoc, vt quis cogatur ad exhibendum protocollum.
4 Amiſſio inſtrumenti, ⁊ ſic caſus, probatur iuramento. ⁊ nu. 8.
7 De falſo, quando poſſit, ⁊ per viaꝫ exceptionis, ⁊ per viam accuſationis cognoſci.
9 Sententia lata per inſtrumenta falſa poteſt retractari.

a **Cum quidam.** [a] Hec eſt bona ⁊ ſingularis. l.
Inſtrumentum, cuius fides
eſt ſemel approbata, debet iterum produci, ſi aduerſarius
velit redarguere de falſo, ⁊ ſi nõ producatur, pro falſo habetur, niſi
ille, qui ſemel produxit, ſe perdidiſſe ſolẽniter iurauerit. h. d. ¶ Not.
1 †quod ſcriptura ſemel in iudicio producta, ⁊ copiata in actis, facit
plenã fidẽ, licet authẽticũ nõ reperiatur, niſi de falſo redarguatur.
2 ¶ Not. ſecũdum caſum, ꝙ quãdo aliquis †producit inſtrumentum
b ſolenniter publicatum, non cogitur ad exhibẽdum protocollum [b]
vel oſtendẽdũ, niſi aliquid velit redarguere de falſo, ex inſpectione
3 protocolli. ¶ †No. tertio quod non ſufficit, quod quis dicat ſe pa
ratum redarguere de falſo, ſed eſt neceſſe quod ſe inſcribat ad pe-
nam talionis, antequam aduerſarius cogatur ad exhibẽdum, vel
ad exhibitionem eorum que exhibere non tenetur. quod no. maxi-
me pro his, qui petunt ſibi fieri copiam inſtrumenti, cum die ⁊ cõ-
ſule, cum intendant redarguere illud de falſo, vt no. in l. j. §. editio-
* nes. ff. de eden. vt non debeat fieri exhibitio * niſi prius inſcriptio-
nis pagina preceſſerit, quod no. Gl. tangit hic quedam alia, de qui
bus non curo, que per voſmetipſos videbitis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cum quidam. Et iſtam l. alleg. Bar. in extrauagã. ad
reprimendum. ver. de plano. quod ex his que producuntur coram
iudice, non fit probatio, niſi detur copia parti. Et vide ad hanc l.
Guido. de Suz. in auth. ſi quis in aliquo. de eden. Et vtrum ſem-
per probetur amiſſio inſtrumenti per iuramẽtum, vide l. ſi quis ex
argentarijs. §. pen. de eden. ⁊ que incumbant probanti, vide Inn.
in c. cum olim. de priuil. ⁊ vide Bal. in l. fi. in fi. de eden. ⁊ iſtum tex.
no. alle. Bar. in l. j. ff. ſi tab. teſt. ¶ Adde quod ſcriptura exempla-
ta in iudicio faciat fidem licet non reperiatur originale, Petr. de
Anch. conſi. xl. ⁊ quod dicit Bar. editionem fiẽdam non eſſe, cum
quis vult redarguere de falſo niſi ſubſcribat ſe, intelligit Bald. qñ
vellet criminaliter accuſare. ſed ſi vellet ciuiliter excipere, non re-
quiretur ſubſcriptio. ⁊ hoc ſequitur Pau. de Caſt.
P. PAV. P. ¶ Cum quidã circa materiam huius l. vide Cepo. cau
te. cxlviij. Item vide Feli. in c. contingit. extra in prin. de fi. inſtr. vbi
habes quod producens inſtrumentum nõ tenetur ipſum origina-
liter apud acta dimittere, ſed ſatis eſt preſente parte oſtendere ⁊
dare copiã eius de quo diſputatur. Et ibi etiam quod volens re-
darguere, debet ſe inſcribere ad penam talionis, vt dicit Bar. hic.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Vide ad huius ampliationem Felin. in
c. ſicut, de re iudi.
b ALEX. ¶ Exhibendum protocollum. Dixi in l. ſi legatarius. Ad
de Bar. in l. j. §. editiones. vbi late. ff. de eden.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Idẽ tenet Bal. in l. publicati. ĩ. de teſt.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Exhibitio. Vide Paul. de Caſt. in l. j. §.
editiones. ff. de eden.

ALIA LECTVRA.

Cum quidam. ¶ Inſtrumentum cuius fi-
des ſemel eſt approbata, non
debet iterum produci niſi parte volente de falſo accuſare,
ſed ſi producens ſe perdidiſſe iurauerit, excuſatur, ⁊ hoc vſque ad
ſententiam locum habet. h. d. ¶ Not. quod quando inſtrumẽtum
ſemel productum in actis exemplatur, quod illud exemplum in
a actis redactum [a] facit fidem de cetero, licet originale non produ-
catur, quod intellige ſi fides eius eſt approbata, vt hic in prin. In-
telligo ante fidem approbatã, ſi datus eſt terminus parti ad pro-
bandum, ⁊ nil ſufficienter eſt probatum. ¶ Secundo no. quod ei
qui dicit ſe velle accuſare de falſo, debet exhiberi inſtrumentũ, dũ-
modo iuret, ⁊ ſe inſcribat prius quã exhibeatur, vt hic. quod mul-
tum not. vt ſi ille, contra quẽ producitur inſtrumentum, petat ſibi
protocollum exhiberi, vel ſibi fieri inſtrumẽti copiã cum die ⁊ con-
ſule, quia intendit redarguere de falſo protocollũ vel ex die ⁊ con-
ſule, quod nõ debeat fieri talis editio niſi prius iuret, ⁊ ſe inſcribat,
vt hic dicitur. ſic intelligas quod not. in l. j. §. editiones. ff. de edend.
¶ No. quod quidã intelligunt hic, quod inſcriptio ⁊ accuſatio fiat
contra notariũ ſcribentem, vt ĩ. dicam. Ex quo habes quod ſi volo
accuſare notariũ, poſſum petere inſtrumentum ab alio, quam ab
ipſo notario, quia inſtrumentum nõ poteſt bene redargui, niſi vi-
4 deatur. ¶ Item no, quod †perditum eſſe inſtrumentum probatur
b per iuramentum. [b] ſic caſus probatur per iuramẽtum, quod eſt no
5 tandũ, ſtatim aliqualiter dicam. †No. ex hac l. practicam ſolennem.
quod ſi volo dicere nullũ, vel falſum inſtrumentum ſententiam vel
preceptũ quod tu habes cõtra me, forte in mei cõtumaciam poſ-
ſum petere a iudice quod faciat exhiberi, ſi quidẽ dicas te non ha-
bere, nec vis producere, nec ſufficiẽtes rationes allegas quare non
producas, de cetero producere non poteris. Caſus eſt hic in §. ꝙ
c ſi predictũ. Inn. ponit, licet nil alleget in cap. G. perpetuus [c] extra
6 eod. vide tex. iſtum. ¶ Item †no. quod licet nõ producta chartula
non faciat fidem hoc eſt intelligendum contra eum, qui iam petit
eam ſibi exhiberi, ⁊ exhibita nõ eſt, ſed cõtra alios remanet in ſuo
robore, vt hic, ⁊ d. §. quod ſi predictũ. ¶ Vltimo not. quod petitio
exhibitionis chartule, non poteſt fieri, niſi vſque ad ſententiam.
¶ Oppon. quod non debeat iterum iurare. l. ij. de iura. calum. Di-
cunt quidã quod hic corrigitur. Tu dic quod hic loquitur de alio
7 iuramento. ¶ Secundo opp. ⁊ videtur quod † qui vult dicere fal-
ſum, non habet neceſſe ſe inſcribere, ſed poſſit de falſo excipiẽdo co
gnoſci, vt l. damus. ⁊ l. prebemus. ĩ. de fal. Sol. Dicũt quidam, hic
loquitur quando mortuus eſt principalis delinquẽs, falſum com-
mittẽs, donec enim ille viuit, nõ poteſt de falſo cognoſci, niſi prius

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ale accuſetur criminaliter, vt hic.gl.tamen cõtradicit. ad ll.in con-
trarium allegatas non reſpondet, ⁊ ideo diſtingue multum not.ſe-
cundum Ja.de Are.⁊ Cy.hic,qui recitat eum multum ſolemniter,
Aut quis vult dicere falſum contra ipſum criminoſum, ⁊ poteſt ci-
uiliter, vel criminaliter agendo, vel excipiendo, prout vult, vt d.l.
damus.⁊ l.fi. Aut contra alium,tamen redundaret in preiudicium
criminoſi,⁊ tunc aut criminoſus principalis viuit, ⁊ non poteſt de
hoc principaliter ciuiliter cognoſci, niſi prius criminoſus accuſe-
tur,⁊ cõuincatur,vt hic. Aut eſt mortuus principalis criminoſus,
⁊ tunc ſecus,vt l.j.§.vbi cauſe fiſcales que probat hanc diſtinctio-
8 nem, vide gl.iſtam,⁊ eam no. ¶ Opp.quod caſus aliter † debet pro-
bari quam per inſtrumentum.vt l.ſi creditor.§.de pig.actio. Solu.
Gl.Nor.dicit.Quandoque alle.quis caſum circa id, ad quod non
erat obligatus,tunc ſufficit inſtrumentum,vt hic.Quandoqʒ alle.
circa id,ad quod erat obligatus,tunc non ſufficit iuramentum, vt
l.contraria.no.gl. ¶ Ultimo ad fi. oppo.§.ſi ex falſis inſtrumentis
l.j.⁊ ij.Sol. Quidam dicunt quod hic in j.cauſa de falſo diſcuſſum
fuerat,⁊ iſta eſt vera in ſe,⁊ ei aliqualiter applaudit litera, que di-
9 cit in prin.fides approbata. Uel dicas † quod ſemper poſt ſenten-
tiam poteſt ſententia irritari pretextu falſorum inſtrumentorum,ſi
aliquis eſt paratus probare illa inſtrumenta falſa, ſed illud quod
in hac.l.eſt dictum,quod pars debet iurare,⁊ ſimilia,illud non ha-
bet locum,niſi vſque ad ſententiam.

ADDITIONES.

a ¶ In actis redactum. Adde Pet.de Anch.in conſil.clxxiij.incip.
circa primum dub.ver.preterea licet inſtrumẽtum.ibi quod inſtru-
mentum productum licet non incorporatũ dicitur de actis, quan-
do aliquis vult eum redarguere de falſo, ⁊ ſatis in propoſito hic
quando inſtrumentum exemplatum faciat fidem,vide per Innoc.
in c.quoniam contra.extra de probat.

b ¶ Per inſtrumentum. Adde de hoc vt.§.eo.in l.apud eos.

c ¶ S. perpetuus. Adde ⁊ vide Inno.ibi qui dicit quod taliter re-
ſpõdenti ſuccurreretur,ſi ſatiſfecit aduerſario de ſuo intereſſe.alle.
l.de etate.§.ſi ex cauſa.ff.de interro.actio.de quo per eundem Bar.
⁊ ibi doc.in l.ij.§.de eden.per Bald.in repe.l.ij.ff.de iureiu.⁊ latiſſi-
me vide ampliationes per Fel.in d.c.S.perpetuus.

Plus valere quod agitur, quam quod ſimulatè concipitur. Rubr. XXII.

LEX I.

1 ☞ Quando agitur vnum,⁊ aliud per errorem ſcribitur,preualet
quod agitur.
4 Inſtrumento quando poſſit per partes contradici.
5 Contra preſumptionem iuris,⁊ de iure,admittitur probatio,ex vo-
luntate vtriuſque partis,⁊ etiam per partis confeſſionem. num.6.
7 Contractum fuiſſe fictitium,quomodo probabitur.

a IN contractibus [a] Glo.alle.quaſdam
concordantias , ex
quibus percepi iam talem doctrinam in hac materia.
1 breuiter dicit. Quandoqʒ agitur † vnum, ⁊ aliud ſcri-
bitur per errorem,tũc ſine dubio preualet quod agitur vt l.ſi quis
in fundi vocabulo.de lega.j. ⁊ l.qui quartam.eod.tit.⁊ l.quoties.de
2 her.inſti.§.de teſt.l.errore. ¶ † Quandoque vnum [b] agitur, ⁊ aliud
b ſcribitur,per fallaciam vnius partis,⁊ tunc idem,quod plus valet
3 quod agitur,vt §.eo.l.fin. ¶ Quandoque † vnum agitur,aliud ſcribi-
tur ſimulate,de partium voluntate,⁊ tunc aut illud,quod in veri-
tate agitur,nullius eſt momẽti,⁊ non valet quod agitur, nec quod
ſimulatur,ſed obſtat exceptio.§.de condi.ob turp.cau. l.j. ⁊ l.ſi ſub
ſpecie,§.de poſtu. Aut illud quod in veritate agitur, erat aliquod
in effectu,⁊ tunc aut illud quod ſcribitur, fit per modum habilem,
ad transferẽdum vnam obligationem in aliam, ⁊ valet illud quod
ſcribitur magis,quam illud,quod in veritate fuit actũ, vt §.ſi cert.
pet.l.ſi ex pretio,⁊ l.ſi pro mutua. Aut non fit per modum conuer-
tibilem,ſiue habilem ad hoc,⁊ tunc valet plus quod agitur quam
quod ſimulate concipitur,vt per totum hunc titulum.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In contractibus. Uide Bar.in l.Lucius.ff.depo.idem
in d.l.ſi quis.Et quando probatur inſtrumentum ſimulationis,vi-
de in l.ſi ex pretio.ſi cert.pet. Ita Bald.contra.§.ad Uelleia.l.anti-
que. Et quando inſtrumentum dicatur falſum, ⁊ quando ſimula-
tum , vide Bald.in l.ſi ex cautione.in j. q. de non nu.pe.⁊ in l.mul-
tum.§.ſi quis alteri,vel ſibi.vbi ſing.vide de modo probandi ſimu-
lationem ⁊ quod ipſe no.in l.ij.de non num.pe. ¶ Adde Bartol.in
conſi.lxv.inci.Petrus.Rico.in j.vol.Pau.de Ca.in conſi.cclxxviij.⁊
conſi.ccxxviij.cum ſeq.⁊ conſi.cccxxxj.⁊ anteriori conſi.an exceptio
ſimulationis impediat executionem,per Pet.de Anch.conſi.ccc-
lviij. Ang.conſi.cclxxij.ccxviij.iij.lib. Alex.conſil.lxiij.⁊ cxix.⁊ ſeq.iij.
lib.Bal.conſi.cxlvj.v.lib.

P. PAV. P. ¶ In contractibus. Circa hanc legem inquantum lo-
quitur de ſimulatione mariti ad vxorem. quid in ſorore, ⁊ de qui-
buſdam coniecturis,vide Paul.conſi.lvj.⁊ Barba.conſil.lxvj.vo-
lu.iiij.in j.dub.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ De materia ſimulationis ponit la-
Angel.Aret.in §.j.num 50.⁊ ſeq.Inſtit.de except.

b POMA. ¶ Quandoque vnum.Et not.quod cum plures ſint ſpe-
cies ſimulationis,vt colligi poteſt ex dictis Bar.hic quod volens
probare contractum ſimulatum, ad hoc vt poſſit obtinere, debet
probare modum,⁊ ſpeciem ſimulationis.

ALIA LECTVRA.

IN contractibus. Quia breuis eſt,
ſummaſ, ⁊ ideo p
eius declaratione dic, ꝙ quando vnum agitur, ⁊ aliud
ſcribitur per errorẽ,preualet,id quod agitur ſine dubio
vt l.ſi quis in fundi vocabulo.ff.de leg.j.§.de teſta.l.errore.ff.de he-
red.inſti.l.quoties.circa princ. Quandoque vnum agitur, ⁊ aliud
ſcribitur ex dolo,ſeu fallacia partis,⁊ tunc ratione illius quod ſcri-
bitur,nihil valet,ſed illud quod agitur,ſi actum eſt,vt §.eod.l.fi-
ſum.l.cum precibus.§.de prob. Quandoque vnum agitur, ⁊ aliud
ſcribitur de voluntate partium, ⁊ tunc aut illud quod in veritate
agitur,eſt nullius momenti,⁊ tunc nõ valet illud quod in veritate
agitur, nec illud quod ſimulate, vt l. j.§. de condic.ob tur-
poſtul. l. ſi ſub ſpecie. Quandoque illud quod in veritate a
valere poteſt, ⁊ tunc ſi quidem aliud ſcribatur per modum habi-
lem,ad transferendum vnum contractum in alium, ⁊ tunc illud
ſimulatur,preualet,⁊ euacuatur quod in veritate fuit actum, vt
ſi cer.pet l.ſi ex pretio.⁊ ff.ſi cert.pet.l.ſingularia.⁊ iſto caſu oppo-
non poſſet exceptio ſimulationis. Si vero non fit per modum ha-
bilem ad transferendum vnum contractum in ſubſidium alterius,
tunc id.quod agitur,preualet.⁊ loquitur totus iſte titulus. Opp.
4 §.arbitrium tute.l.fi. † Sol. Dicit glo.ibi ſpeciale,vt dixi in l.in exer-
cendis.§.ti.j. Aduerte,quantum eſt ad materiaʒ d.l.in exercendis,
non eſt verum,quod ibi ſit ſpeciale,quia inuentarium ita poſſet re-
probari de falſo , ſicut aliud inſtrumentum, ſecundum omnes.
Quantum ad materiam legis noſtre dicas quod ſi inſpicio verba
teſtatoris,intelliguntur vt iacent fallit ibi ſcriptura preualet veri-
tati,ſed hec lex voluit aliud,ſcilicet quod rei veritas hec eſt. Illud
quod actum eſt inter partes,preualet ei,quod dictum eſt,hoc col-
ligitur ex tex.qui dicit in contractibus ⁊ in rubrica,tunc ad contra-
rium reſpondeo. Quandoque inſtrumentum ſcribitur de volunta-
te vnius partis tãtum,⁊ contra eum, tunc dici non poteſt,ratione
a ſimulationis,[a] vt lege contraria,niſi ex magna cauſa ⁊ precedente
proteſtatione,vt l.qui in aliena,in fin.ff.de acqui.heredi. ¶ Contra
hoc opponi.infra,ad Uelleian.l.antique vbi inſtrumentum ag
inter duos,⁊ tamen contradici non poteſt.gl.dicit fallit ibi,
dicit, ibi loquitur in inſtrumento publico.hic text. debet in
in inſtrumento priuato,quod non placet,quia de omni inſtrumen-
to loquitur. Dic ergo quod quando aliquis confitetur inſtrumen-
tum publicum ſcriptum de ſua voluntate, non poteſt venire con-
tra,dicendo non eſſe verum,quod ibi eſt ſcriptum,vt in contra
ſed ſi vult dicere illud eſſe ſimulate conceptũ,de voluntate vtriuſ-
5 que partis,poſſet probari contrarium, nam contra † preſumptio-
nem iuris ⁊ de iure admittitur probatio ex voluntate vtriuſ
partis,vt dixi in authen.ſed iam neceſſe,infra de donatio.ante nu-
6 ptias.⁊ gloſſ.in corpore vnde ſumitur, ſed † preſumptio, de qua lo-
quitur l.antiqua,eſt iuris ⁊ de iure,ergo poſſet probari cõtrarium
per confeſſionem partis precedentem, vel ſubſequentem, non ob-
ro facit l. generaliter. de non nu. pecu. ⁊ ideo poſſet forte dici.
inſtrumento eſt ſcriptum de voluntate partium,quod illam pecu-
niam habuit,⁊ recepit,⁊ etiam poſito quod in veritate non rece-
rit,inſtrumentum non poſſet dici falſum: ſed fictitium, non tamen
dicat,notarius habuit,⁊ recepit , in preſentia mei notarij ⁊ teſt
quia illud forte eſſet falſum. ¶ Op.ff.de vſufru.leg.l.ſi alij. Sol.
in gl.⁊ tene ſolutionem Ro.gl.quod ibi non conſtabat cõtrarium
¶ Op.de omnibus legibus,que dicunt, quod res iudicata hab-
tur pro veritate. Dicit gl.fallit in illis legibus,vt ibi vis fit in ſen-
tia,verum eſt,quod ibi ſcriptura preualet veritati, tamen non con-
tradicit huic legi. Hec enim lex loquitur in contractibus,⁊ id
tarem in ſententijs,ſi ſententia daretur ficta,⁊ hoc ageretur
partes,⁊ iudicem,ſententia veritati non preiudicaret.ff.de appel.
7 proluſorio. ¶ Quero qualiter probabitur iſta fictio. † Reſpondeo,
ſi poſſet probari per teſtes adſcriptos , qui interfuerunt tempore
contractus celebrati,hoc eſſet multum facile. Sed ſi tunc fuerunt
adhibiti teſtes,qui ignorabant id,qδ agebatur inter partes, tunc
puto, quod ſi probaretur per teſtes, quod in profationibus, hoc
in tractatu habito de contractu fiendo , hic in veritate agebatur
quod eſſet pignus,puta ſi fieret inſtrumentum venditionis,coram
al